హేత్వాభాసనిరూపణే ప్రసంగసామ్యపి సంగతిత్వం సంభవతి వ్యాప్తిపక్షధర్మతావిశిష్టహేతునిరూపణానంతరం వ్యాప్తిపక్షధర్మతావిర
హితత్వేన హేత్వాభాసానాం స్మరణాత్ తత్ర తత్ప్రదర్శన[illegible]యా ఏవం [illegible] తాం పరిజిహీర్షు[illegible]ప్రసంగసామ్యపి తన్నిరూపణ
ప్రయోజకత్వమాహ ఏతావతేతి పరికరావ్యాప్తిపక్షధర్మతేతి [illegible] తంతం [illegible] హేత్వాభాసత్వ తత్ప్రసంగే [illegible]
[illegible] తత్ప్రసంగాదితి సపదిసహేతు [illegible] తత్ప్రసంగ [illegible] తత్ర [illegible] జిజ్ఞాసాదిక [illegible] [illegible]
[illegible] నిరూపణమితి [illegible] ప్రయోజకత్వాదితి మూలం యద్యపి హేత్వాభాసనిరూ[illegible] [illegible]
[illegible] జ్ఞానవిషయతా [illegible] నిరూపణా [illegible] జ్ఞానప్రయోజకప్రదర్శనపరం తథాపి [illegible]
[illegible] ప్రదర్శనేన [illegible] సాధ్యాదితి [illegible] రూపసంగతిప్రదర్శనపరత్వమపి సంభవతీతి [illegible]
హేత్వాభాస[illegible] ఇతి [illegible] తత్రాస్య [illegible] హేతుప్రయోజకత్వప్రయోజకత్వాత్
ప్రయోజకత్వం [illegible] ఇదం సాధారణం [illegible] జ్ఞానకారణ [illegible] తథాత్వమేవ [illegible]
[illegible] మితశేషః [illegible] తత్ర వ్యాప్తిపక్షధర్మతావిశిష్టప్రకృతహేతుజ్ఞానమివ [illegible] హేత్వాభాసత్వజ్ఞా
నమప్యుపయుజ్యతే ప్రతిబంధక [illegible] [illegible] వ్యాప్యవత్తాజ్ఞానే [illegible] దిత్యుభయోః ప్రయోజక
[illegible] అథ [illegible] జ్ఞానే ప్రమాత్వే [illegible] తత్రాను [illegible] హేతౌ [illegible] ఇతి
[illegible] జ్ఞానమివ [illegible] దుష్టత్వజ్ఞానమపి [illegible] ప్రకృతసాధ్య [illegible]

[illegible]

శ్రీరఘ

ఆగ్రాహకవిపరీతసాధకహేతుదుష్టత్వగ్రాహవిపదేకత్వాత్ విజయంతుప్రయోజకత్వం చ తజ్జ్ఞానసహకృత్వజ్ఞానాదేకపదార్థ
హేతుదోషాభావప్రకారావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకహేతుదోషజ్ఞానాదేకపదార్థాల యప్రతీతావగ జ్ఞానగోచరం పూరా ... ర్థకాంక్ష
హేతుదోషాత్మకత్వజ్ఞానస్య ... అనుమితిప్రతిబంధకతాకతదభావాత్మకతా ... జ్ఞానవి
షయతావచ్ఛేదకీభూతధర్మవత్త్వమనుమిత్యవిషయత్వ ... జ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం
త్రయత్వేనోక్తహేతుదోషతావచ్ఛేదకత్వ ... హేత్వాభాసప్రసిద్ధాంతద్విధాయకత్వేత్యాదిలక్షణే వ్యక్తియా
యాం అవచ్ఛేదకతాపర్యాప్తత్వాంశే తద్ధర్మాధర్మహేతువాద్యసాధారణమితి ... జ్ఞానవిషయాకవ్యత్యాచారాదేః ప్రతి
బంధకత్వేనసమితిగ్రాహక ... ప్రతిరోధానిబంధనాచారాదయః తత్ప్రకారకస్య మానవిశేషత్వం దుష్ట
లక్షణేవపతతీత్యాశంక్య ఇదం ఏతల్లక్షణాత్రయం హేతుపదవ ... త ఇతి వ్యుత్పత్త్యా హేత్వాభాసపదవాచ్యదుష్టహేతు
పరత్వేన దుష్టహేతునిరూపణపరప్రతిజ్ఞాతత్వాత్ లక్షణానుపపత్తిః ... తదుక్తం ... వయాలనీకల్పకతా అ
ప్రవిభక్తవద్వ్యాప్తాహేత్వాభాసపదస్య హేతుదోషపరత్వసంభవేపి తేషు తాదృశానాం దుష్టహేతూనామేవవినిర్వచనాత్
దుష్టహేతునిరూపణాసంగ్రహప్రతిజ్ఞాతత్వపదాసంగతేః ఏవం దుష్టహేతునిరూపణస్య ప్రకృతత్వే దుష్టహేతూనాం లక్షణా
విభాగవ్యాఘాతాశంకాయాం అవతారాత్ ఉపదేశవనసంశయాదీనాం విగ్రంథస్య ఉపోద్ఘాతసంగతిః ... విభాగేనైవ పాదక
పరస్పరసంగతిరిత్యత ఆహ తద్వత్త్వమితి తాదృశదోషవత్త్వమిత్యర్థః దుష్టహేతూనాం లక్షణమిత్యర్థఇతి

గ్రహా

[illegible] ప్రత్యక్షాదిప్రమాణానుమితి [illegible] ప్రతిబంధకత్వ [illegible]

స్ఫుట మితి శేషః । తథాచ దుష్టహేతుని రూపణానన్తరం ప్రకృతత్వేపి దోషలక్షణే కృతే దుష్టహేతులక్షణానవసర ప్రసక్తి తయోర్జ్ఞానే

చ దోషజ్ఞానస్యోపపత్తిరితి బ్రూవత్కేతదసంగత మతం నహి తద్వేత్తి దుష్టహేతులక్షణానభిజ్ఞః తతో నహి వేత్తి తద్ధర్మః అనుమితిపదస్య వ్యాఖ్యానమితి

సామాన్యస్య వాచకత్వేతి ప్రసంగాత్ ప్రకృతపక్షసాధ్యహేతుకానుమితిపరత్వమావశ్యకం తథాచ వ్యభిచారాదావవ్యాప్తిః ఇత్యాశంక్య

విశేష్యభిచారాదిత్వాదిజ్ఞానాభావస్య పక్షతేతి దూషణమావశ్యకం ఇత్యాద్యనుమితిత్వజనకతావచ్ఛేదకలక్షణం యేన తస్యైతాదృశానుమితికారణజ్ఞాన

విషయత్వపరత్వే బాధాభావవ్యాప్తిః బాధాదిజ్ఞానస్య పరామర్శప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వేనానుమితిపదవైయర్థ్యం తస్య తాదృశలక్షణత్వే

యోగ్యతావచ్ఛేదకత్వభంగాపత్తేః వ్యాప్తిరితి । తాదృశలక్షణాకరణే తద్ధర్మలక్షణే ఘటకతా వాచ్యదోషవిషయతాయా

దనుగతరూపమాహ అనుమితీ । ప్రకారకతా । రూపకసంబంధితేతి । అనుమితిపదస్య ప్రకృతపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్ట ప్రకృతసాధ్యకతా

వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారకప్రకృతహేతుకత్వావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నహేతుకానుమితి పరత్వోపపత్తయే మిపదం స్వరూపయోగ్యతేతి వ్యక్తమాహ

అప్రసంగ ఇతి । రూపకత్వేనయ ప్రతియోగిత్వానవదానాద్ ప్రకారత్వ తత్ప్రతియోగి తద్వ్యాప్యతః అనుమితి తత్సంగ్రహః అవచ్ఛిన్నం

ధి వ సంబంధి వ్యంతసాధారణ తజ్జ్ఞానత్వావచ్ఛేదక సంజ్ఞాత్వావచ్ఛిన్న తాత్పర్య రూపకత్వ లాఘవం అత్ర పక్షతా

వచ్ఛిన్నమనుప్రత్యక్షతద్ధి తద్విషయ మూలం అనుమిత్యాది విరోధి ప్రతిపక్షవ్యాప్యహేత్వాదిరూపబాధాదేః పక్షతాదా

ధూమాదినావహ్న్యభిసాధనే దోషతాప్రసంగః ప్రకృతానుమితిత్వే ప్రకారకతా రూపకసంబంధి గ్రహత్వ సత్త్వాత్

సం

పి ప్రతిబద్ధత్వాత్ నవమ్యం తథాపి ప్రతిబధ్య తాదృశం

౮౬ వేంకటేశ్వర లింగ సౌల

పి తత్ప్రతిబంధకతా ౨ వేశావశ్యకత్వాత్ తద్ధర్మాదిదగ్రహత్వవ్యాపకప్రతిబధ్యతా ౨ వే శచానుమితిత్వవిరోధి౨ వృత్తి చారకాధావ
కానుమానాదివిరోధిబాధ [illegible] దౌచానావ్యాప్తింబచ్ఛతవిరోధివక్ష్యమాణ్యక్షాద్యదౌవవతాదృశప్రతిబధ్యతా౨ శయాపక్షజ్ఞానవిషయత్వ
వతాదృదతః కల్పం తథా మహాసాంధ్యవ్యాప్యప్రతిపన్నతపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టపక్షప్రకృతసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నతదాప్రసిద్ధి
విశిష్టప్రకృతహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారకానుమితిసామాన్యపక్షమిత్యర్థః ఏవంచతాదృశానుమితేః వ్యాప్తివి
షయకతయానుమితిచారకాదిజ్ఞానప్రతిబధ్యత్వాత్ కవృత్తిచారకాద్యసంగ్రహః దర్శితసమూహాలంబనానుమితిప్రతిబంధ
కతావచ్ఛేదకాదశకతాత్రిప్రంశసమవాయకాలయసామాన్యపదంతద్భావచాదృశానుమితిత్వవ్యాపకప్రతిబధ్యతా౨ శయాపితప్ర
తిబంధకతావచ్ఛిన్నకాభావకగ్రాహ్యాత్వవిషయత్వంపర్వతవహ్నితాదృశసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాదిప్రకారకానుమితిసామాన్యం
తగతతాదృశంపర్వతోవహ్నిమానవహ్నివ్యాప్యధూమవాంశ్చేత్యాద్యనుమితౌ హ్రదోవహ్నిమాన్ ౨ త్యాది ౨ త్యయస్యప్రతి
బంధకతావచ్ఛిన్నత్వాత్ పర్వతోవహ్నిమానితి జ్ఞానస్యతాదృశప్రతిపక్షస్వరూపాసిద్ధ్యాద్యంతరసిద్ధిః అవాప్త్యాదికాలయప్రకృతపక్షతా
వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నపక్షవిశేష్యకత్వ ౨ వేశః ప్రాప్తత్వాదిసాధ్యదాదివిశేష్యకానుమితౌ తద్భావే ౨ త్యంతప్రసిద్ధ్యప్రతిబంధక
తాపత్తేః తద్రూపతాదవస్థ్యమతః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వాపాదానం అవచ్ఛేదకత్వంచతత్పర్యాప్త్యధికరణత్వంతేన
తజాతీయపర్వతోవహ్నిమాన్ ౨ త్యాదౌ విశిష్టపర్వతత్వాదిమతివహ్న్యాద్యనుమిత్యభావాయః పర్వతోవహ్నిమాన్ ౨ త్యాదౌ చపక్షా
ప్రసిద్ధిః శుద్ధపర్వతత్వాద్యవచ్ఛిన్నపక్షకానుమితిరవిరోధిత్వేపిసాసంగ్రహః ఏవమ

[illegible] ప్రకారకా

గబాధ

అపి ఘటోద్భవం సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసాధ్యప్రకారకవ్యాప్తి వైశిష్ట్యపరామర్శవిరోధితయా బాధసత్ప్రతిపక్షయో
ర్వ్యాప్తిః తత్రాపి ప్రకృతసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వస్య ప్రవేశే పి తద్దేశం ప్రతి తద్వహ్నితావచ్ఛిన్నత్వా
వాది [illegible] యాన్న ధూమజనకతేజ స్వావహ్ని వ్యాప్య ధూమవత్ వాంశ్చ ఇత్యాద్యనుమితౌ ప్రతిబంధకతాత సాధ్య
ప్రసిద్ధ్య వ్యాప్తి [illegible] జనకత్వం తదుపాం [illegible] తి తదసత్ [illegible] కాలంచ [illegible] ఇత్యాది [illegible] వ్యాప్తి ప్రసిద్ధ్యా — దణ్డాంతర వంపి
ధూమ [illegible] దౌర్వహ్ని వ్యాప్యమిత్యాది బాధిత్వాపి ద్వితీయదళ [illegible] తత్సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న [illegible] స్వత్వాత్ తస్య
కారణ [illegible] వహ్ని వ్యాప్య ధూమవాన్ [illegible] ఇత్యనుమితి విరోధితయా వస్త్రలక్షణగమకాత ద్వితీయదళప్రవేశాద్వ్య
భిచార విరోధ సాధ్య [illegible] సిద్ధి పూర్వ [illegible] వ్యాప్తిః తత్రాపి సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న [illegible] వ్యాప్తి వి
[illegible] వ్యభిచార విరోధ [illegible] వ్యాప్తిః వహ్ని ధూమవ వ్యభిచారిత్వాది [illegible] త్వాది [illegible]
పి తద్వ్యాప్తి [illegible] సాధ్య [illegible] వ్యాప్తి సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న [illegible] యత్ర ప్రవేశః అపి వ్యాప్తి
[illegible] వ్యాప్తి ప్రవేశ [illegible] ప్రకారకత్వమేవ [illegible] ఎకతర [illegible] వ్యాప్త్యుపపాదనే
[illegible] సంగ్రహం ఇత్యత్ర వ్యక్తి [illegible] వ్యాప్తి [illegible] ప్రకారతా [illegible] పి
[illegible] ప్రకారత్వం [illegible] తచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకప్రకారతాపి అనుగమయితుం [illegible]
[illegible] ప్రకారత్వం [illegible] దణ్డాంతర [illegible] వ్యాప్తి [illegible] ప్రకారక [illegible] త్వాత్
వతి సాధ్య [illegible] త్వాది [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

గాదెప్ర
విశిష్టపక్ష

ధారణాద్యాదే స్వాదృశప్రకారతాకాలావ్యయమితి సామానాధికరణ్యవిరోధి తత్త్వజ్ఞానాత్ తాదృశవ్యాప్తి విశిష్టవిషయకత్వ
ఘటాంశ్యసత్త్వే తద్వి[illegible]శిష్టహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయకత్వమాత్రస్యాపి వైశిష్ట్యభానాంశ్యసిద్ధావపి వ్యాప్తేర్ప్రకారతః వ
ఖ్యాంశతాదృశవ్యాప్తివిశిష్టహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వనైవ శైః పక్షాంశేవ్యాప్తివిశిష్ట[illegible]ప్రకారత్వమాం
త్రకేవలావి తద్దోషతాదవస్థ్యం ధూమవాన్వా వాక్యాత్ దఇతాద్వి జ్ఞానసిద్ధ[illegible]వ్యతిరేకాహా తుమంత్యాఖ్యానావిరో
ధితావ్తానధారణాద్యాదౌ అవ్యాప్తి ప్రసంగ వహ్నివ్యాప్యవచ్ఛిన్న ధూమవ. ఇత్యాదావవ్యాప్తి తాదృశగ్రహస్య ధూమవాదివ్యాప్తి విశి
ష్టత్వవ్యాప్తితావచ్ఛిన్నప్రకారకజ్ఞానావిరోధిత్వాదతేహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వనైవ శైః ప్రష్టాంశేనాప్యాదివ్య
కారకసత్త్వం స్వారోదేశాపరోక్ష జ్ఞా[illegible] బాధాదిజ్ఞానాప్రతిబద్ధతయా సంభవ ఇత్యతః తాదృశాయమితి త్వ[illegible]
[illegible]ఇవేశః సాధ్యవ్యాపకహేతుతావచ్ఛేదకసాధ్యవత్త్వజ్ఞానస్యైవ సాధ్యవ్యాప్యహేతుమాంశ్చ సాధ్యాభావ ఇత్యాకారక
తయాం తాదృశాకారలిఖితస్వరసాత్ ప్రకృతహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యక సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న
కారకత్వమితి త్వవ్యాపక ప్రతిబద్ధతాశిరూపితప్రతిబంధకత్వస్య లక్షణాఘటకత్వాదపగమం పక్షతతావచ్ఛేదక
వహ్నిసాధ్యత్వేతరాభావాకాంధికరణపదే సాధ్యాభావాదేర దోషత్వప్రసంగః సామానాధికరణ్యవత్త్వవ గాహిబా
ధాదిజ్ఞానస్య శుద్ధపక్షతతావచ్ఛేదకవహ్ని జ్ఞానంప్రత్యప్రతిబంధకతయా ధూమవాం విశిష్టపక్షతతావచ్ఛిన్నదర్శి
క మహాన్ధిది జ్ఞానప్రతియంధకతాపాదివితదుపపత్తి తంకవిశిష్టతావచ్ఛేదకధూమపధూమాదేరధికసత్వాభావాపితి
పక్షతతావచ్ఛిన్నసంయోగానాదిరూపప్రసంగస్త్వ పక్షతత్త్వసామానాధికరణ్యవహ్నిత్వాభావాది జ్ఞానస్య

గాహిం
౮

ప్రతిబంధకత్వమవచ్ఛేదకం తాదృశానుమితేరపి ఘటత్వ పర్వతత్వావచ్ఛేదేన వహ్న్యభావావగాహిత్వాదితి వాచ్యం ధర్మి
తావచ్ఛేదకావచ్ఛేదేన విశిష్టబుద్ధౌ ధర్మితావచ్ఛేదకతాంపరామ్య ప్రతిబంధకతాకత్వావచ్ఛిన్నత్వమేవ సంసర్గతా
సతి తదవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వమపి ధర్మితావచ్ఛిన్నత్వ నిష్ఠతాకరూపిత తదవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వావచ్ఛిన్నసంసర్గతా
[illegible] ప్రామాణ్యకతావచ్ఛేదక లింగాంపరామర్శమతే ప్రతిబంధకత్వం [illegible] పదార్థతావచ్ఛిన్నతయా బోధకత్వాదృశసం
సర్గతాఖ్యవిషయతా వచ్ఛిన్నః తద్బుద్ధౌ పర్వతత్వావచ్ఛిన్న [illegible] తు విశిష్టపర్వతత్వావచ్ఛి
న్నసంయోగాదిసంసర్గకానుమితౌ వాఖ్యవిషయ పర్వతత్వాది సామానాధికరణ్యమంతర్భావగాహినాం విగ్రహా
కాలేపి తదావిష్టసాధ్యనిశ్చయవతామనుమిత్యాపత్తేః కిం సామానాధికరణ్య [illegible] లానుమితిం కక్షిప్య
తైతి తాదృశబోధాది గ్రహసత్త్వేపి దప్యనుమితౌ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక [illegible] తావిలయావత్త్వేతి చే
దేవమపి లింగానుపధానవంతే తాదృశనిష్ఠంతతా [illegible] వ ప్రకృతగ్రంథస్య [illegible] పదార్థమతా [illegible]
ప్రాయశః [illegible] నుమితే పర్వతే [illegible] తాదృశ [illegible] నుమితి [illegible] తాదృ
[illegible] అనుమితి [illegible] లింగాను [illegible] నుమితి [illegible] పరత్వం [illegible]
[illegible] తాదృశ [illegible] పదార్థ [illegible] సాధ్య [illegible]
[illegible] అనుమితి పరం అనుమితేరి [illegible] తామతా [illegible] మితి [illegible] తాదృశ [illegible]
[illegible] తేతి [illegible] వహ్ని [illegible] వచ్ఛేద [illegible] తాద్యదికాన [illegible] పరిగ్రహః

లింగకాసుమి [illegible]

[illegible] సిద్ధి

[illegible]

[illegible] స్వరూప పరామర్శ [illegible] దిరూపేణ పరధర్మావచ్ఛిన్న [illegible] చారాదితా [illegible]

[illegible] సంబంధేన [illegible] చార [illegible] త్రిద్వితీయ [illegible]

[illegible] లింగ [illegible] చార [illegible] చార [illegible] సాధ్య [illegible]

[illegible] చార [illegible] లింగ [illegible]

సంబంధేన [illegible] చార [illegible] యత్ర

[illegible] త్రిద్వితీయ [illegible] యత్ర

[illegible]

సంబంధేన [illegible] [redacted] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [redacted] [illegible]

[illegible] [redacted] [illegible] [redacted] [illegible]

[illegible] [redacted] [illegible]

[illegible]

ర్క-జ్ఞానే తదా తంతుం ర విప్రథమే ... ప్రతి ... సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వస్య ... మంతే ... మత్వం ... తాభావవద్వృ
త్తిత్వస్య ప్రతి ... తద్ధర్మ త్వం ... తాం ... యోగితావిశేషణసంబంధేన సాధ్య ... తద్వ ... తాభావ ... విశేష ... తల్ల
గహేంజ ... దకాం ... విధ ... ఇదం తవ ... అభిధేయత్వం ... తత్వస్య ... తత్ర స్వరూప సంబం
ధావచ్ఛిన్న ప్రమేయత్వ తావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వ సంబంధేన ప్రమేయత్వస్య ... ప్రతియోగితాం ... సాధ్యతా
వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వ సాధ్యతావచ్ఛేదక-సంబంధావచ్ఛిన్నత్వయోః సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వ ... పర్యాప్తి ... తదర
తదుపాదానే ... వ్యభిచారజ్ఞానే ... తత్ర ... ప్రమేయ ... త్వతావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వస్య ప్రసిద్ధా
వపి స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నతాదృశప్రతియోగితాకత్వాప్రసిద్ధ్యా తాదృశ ... ప్రతియోగి ... సంబంధ ...
ధావచ్ఛిన్నత్వస్య ... ఇత్యపి న యుక్తం తస్య సంబంధఘటకతయా తద్వ ... త్వఘటిత తద్ధర్మత్వానుపపత్తేః ... స్వరూప
ప్రతియోగితా ... ప్రమేయ ... తద్వచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక ... సంసర్గ ... చ్ఛిన్నం
ఘ ... ప్రతియోగితాసంసర్గ ... వ్యాప్తి ... తత్ర ... వ్యభిచారజ్ఞాన ... అవ్యాప్తిః
స్వవచ్ఛిన్న సాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకత్వ సంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకవత్త్వ ... సాధ్యాభావవ
ద్వృత్తిత్వరూపవ్యాప్తి ... ఎవ ... సంబంధేన ... సాధ్యతావచ్ఛేదక ... వ్యభిచారజ్ఞాన
... వ్యాప్తి ... తద ... సంబంధేన ... ఎవ ...
విధ ... సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వ ... సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వ ...

[illegible] [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] విషయతావచ్ఛేదకత్వ [illegible]
[illegible] ప్రమాణాదితి [illegible] యుక్తత్వం [illegible]
ప్రతిబంధపదార్థే [illegible]
[illegible] రూపవత్త్వరూప [illegible] ప్రమాణ [illegible]
[illegible] ప్రమాణత్వమపి [illegible] ఇతి భావః అత్ర యద్యాధర్మపదేన [illegible]

। विषयकत्वं तास्त्वानुमिति प्रतिबंधकतानतिरिक्तं । एवं तेन अयेत्रि । विनि

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

। तोद्धृ [illegible] व्यवहारस्य [illegible] तत्र तस्य [illegible] पक्षा। व प्रसक्त [illegible]

కానుమితి విశాదిం తదభావ [illegible] జ్ఞాన విషయత్వ మాత్రం తదర్థాభావ [illegible]

తదానుమితి ప్రతిబంధకత్వం విషయ [illegible]

[illegible]

[illegible]

అనుమితి ప్రతిబంధక [illegible]

[illegible]

అప్రతిబ: ౨౨

[illegible]

ప దాం ~~[illegible]~~

౭ వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాకత్వాభావాత్ తత్తజ్జ్ఞానసుఖాదికమపి సప్రకారకజ్ఞానజన్యమితి ప్రతిబంధకతాయామవచ్ఛేదకావ

గహే ధర్మావచ్ఛిన్నత్వావహ్నిత్వవైశిష్ట్యరూపత్వే తదయంసంతాదృశస్య తత్ప్రకారతాకత్వాభావాదవచ్ఛిన్నత్వాభావాత్ తదయంతథా

వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నత్వస్య స్వరూపసంబంధరూపత్వే తాదృశధర్మవిశిష్టవహ్నిత్వాదిధర్మవైశిష్ట్యదోషాత్ సంబంధాంశే ముఖ్యవ్యాపారకత్వ

దోషాభావ ధర్మశూన్యతాదాత్మ్య వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నత్వాభావాదితి ప్రతిబంధకతాయా అభావాత్ సమితాదృశసాధర్మ్యతావచ్ఛేదకవహ్నిత్వ

వచ్ఛిన్నత్వాభావాదితి రూపవిశేష్యతాకత్వం పక్షధర్మతాయా మితత్వం తాదృశసాధ్యసాధనయోర్ధర్మయోరుపస్థానం తథాచ

విశేష్య వప్రతీతిరయం ధర్మవైశిష్ట్యరూపోఽయంసంబంధః ప్రసంగ ఇతి వాచ్యం వవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నసాధ్యతావచ్ఛేదకవహ్నిత్వాదిత్యాది మణి

వహ్నేరసత్వాత్ సపక్షాదాయాతిప్రసంగాత్ పర్వతవహ్నిత్వాదావపి సమానధర్మవైశిష్ట్యలక్షణం తథాచ పర్వతపక్షకధూమసాధ్యకవహ్నిత్వ

తాదృశసంబంధలక్షణస్య తదావిద్యాసుమితివిరోధిత్వాన్నివారణాయ పదాదావపి సద్ధేతావితరభేదవ్యభిచారితత్వాదావధర్మపద దీతి

సంబంధజ్ఞానం తత్త్వజ్ఞానవిషయత్వేన తత్సంబంధాంశే సమవాయసంబంధేన సాధ్యాభావే వైశిష్ట్యతదాత్మ్యస్వరూపసంబంధావతరేణ ఆ

దోషప్రమావిషయత్వేపి నాతిప్రసంగః అగ్రే పక్షధర్మసంబంధేన వహ్నిమత్వమేవ మోదనం అథ జ్ఞానయమానవక్షేత్రస్థసాధ్యాభావ

త్వాదినానాదావప్రతిబంధకతాయాం భవతి సాధ్యాభావత్వాదినావచ్ఛేదకాంతరస్యాప్యయత్ర జ్ఞానం తత్ర బోధకానామ

జ్ఞానయమానత్వే అవిరోధిత్వేనాసుమితావ్యాపకత్వంతు జ్ఞానరూపపక్షతావచ్ఛేదకాదావప్రసిద్ధవిషయతాంశేఽపి తత్సాధ్యాభావత్వా

వచ్ఛిన్నవిషయతావత్[illegible] తాదృశవిషయతయా జ్ఞానవిశేష్యత్వేనావత్తద్రూపం తాదృశప్రమావిషయత్వావచ్ఛేదకాంతరసాధారణమె

వేతి తేషామవచ్ఛేదకానాం విరోధిత్వాభావాత్ ప్రతిబంధకత్వం ఏవంచ సత్యేతానామప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకనిరుక్తవిషయతాశ్రయప

ప్త్యభావాదిప్రమావిశిష్టత్వాదతివ్యాప్తిరితిచేన్న యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యం అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం తద్రూ

బోధాగం ౪ జ్ఞానవిషయం ౪

ष ना

पविशिष्टप्रकारकप्रमाविशेष्यत्वमेव विवक्षणीयं। ह्रदो वह्निमान् धूमादित्यादौ च तादृशानुपपन्नह्रदविशिष्टवन्ह्यभाववत्वादिकं ह्रदे वह्निर्नास्तीत्या
दिज्ञाननिरूपिततद्रूपावच्छिन्नविषयतासामान्यस्य वह्नित्वावच्छिन्नविषयतानिरूपितवह्न्यभाववत्ताद्यवच्छिन्नविषयतात्वेन दोषनिष्ठ
अनुमितिप्रतिबंधकतायामनवच्छेदकत्वेन। सद्धेतुस्थले च केवलवन्ह्यभाववत्वादिकं न तथा तदवच्छिन्नविषयतासामान्यात् गतधर्म्य विष
न यकज्ञाननिरूपिततादृशविषयतानामनुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वात्। वन्हिविशिष्टवन्ह्यभाववत्वादिविशिष्टं च न किंचित् प्रसिद्धमिति इत्यनु
२इति नातिप्रसंगः॥ तृतीयमपि लक्षणमनयैव रीत्या परिष्कार्यं। यद्यप्यसद्दुष्टहेतुलक्षणे ज्ञायमानदोषप्रतिबंधकतामतोप्ययपि त मि
इदंतु द्रूपावच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुकानुमितिप्रतिबंधकप्रमाविषयत्वं येन तावच्छेदकत्वेन तद्रूपावच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुकस्थले तेनैव रूपेण
दुष्टत्वमित्यर्थकतामुपगम्य यथार्थपदसार्थक्यमुपपादयितुं शक्यते तथापि दुष्टलक्षणस्य दोषघटितत्वानुरोधेन तन्मतमवलंब्य टित
बोध्यं षष्ठीसमासआदृतः [illegible] न तु द्वितीयतृतीयलक्षणयोः दोषे जातिव्याप्तिरव्याप्तिश्च इति चेत् तौ प्रसंग दोषस्यैवोपादेयतया तत्स्यतन्मा
त्रपतितात्पर्यआहृतत्वमित्यस्येति। प्रथममात्रस्य दुष्टलक्षणत्वेनैवोपपत्तौ चरमयोर्दोषलक्षणत्वमेवोचितं तत्त्वमित्यस्य यथाश्रुतार्थ
कत्वानुरोधात् तस्यैवादृताघस्येवेति। ईदृशव्याख्यायां निर्दोषत्वामाकुरिस्फुटं। लिंगज्ञानस्येतिमूले लिंगांशानिवेशस्यानिष्प्र
योजनकतयातस्याविवक्षितत्वमिति। लिंगमिति। यद्विषयकत्वेनेत्य [illegible]। तृतीयार्थोऽवच्छेदकत्वं तच्च वेदनतिरिक्तवृत्तित्वमिदानीं निवेशप
ते तदा संभवः विशिष्टस्यातिरिक्ततया वन्ह्यभावविशिष्टह्रदादिरूपदोषविषयकत्वस्य ह्रदत्वाद्यवच्छिन्नविषयकज्ञानेपि

नै स्य इति। सूत्रम

द्वि तद्धा ता

सत्वेनानुमितिप्रतिबंधकतातिरिक्तइतिवादतः स्वरूपसंबंधरूपमेव वच्यं। तथाच पर्वतो वह्निमानित्याद्यनुमितिप्रतिबंधकभ्रमविषयकं वह्न्यभा
वादौ व्याप्तिमत्ताद्विषयकत्वस्याप्रतिबंधकतावच्छेदकघटकत्वादसंभवस्तमेव न्यावच्छेदकतापर्याप्तिनिवेशासंभवादतोपद्विषयत्व
नेतिपदं व्याचष्टे। प[redacted]षयकत्वेनेति। यादृशविशिष्टविषयकत्वेन यद्रूपावच्छिन्नविषयकत्वेन एवंचतत्वमितत्वस्य तद्रूपावच्छि
१७ न्नत्वमित्यर्थः। व्याख्यावीजमवकाशयति। तेनेति। यत्प्रकारकत्वेन प्रतिबंधकत्वमित्युक्तौ पक्षविशेषणकभ्रमप्रमादायवह्न्यभावादौ नाति
असंभवः प्रसंगस्य पर्वतादावतिप्रसंगसंभवेपि यत्संबंधावच्छिन्नयन्निष्ठप्रकारताकत्वेनानुमितिप्रतिबंधकत्वं तेन संबंधेन तद्वत्वस्य दुष्टताव्यापका
रनियामकत्वोपगमे पक्षविशेषणकवह्न्यभाववत्तानस्य विशेषणताविशेषावच्छिन्नाधेयतासंसर्गावच्छिन्नपर्वतनिष्ठप्रकारताकत्वेन दि
प्रतिबंधकत्वात्तेन संबंधेन पर्वतादिमत्तायाः पर्वतमहानसान्यतरत्वादिरूपसद्धेतौ सत्वेपि प्रसिद्धधूमादिरूपहेतौ असत्वाद्दुष्टताव्याप्य नत्र
हारापत्तेरयोगइतितदनुरोधेन पक्षविशेष्यकेत्युक्त्या मपदं निश्चयसामान्यपरं तेन सद्धेत्वादौ साध्यादिपदग्राह्यसाध्यमन्यपक्षकेवदुष्टहेतौ
अनुमितिप्रतिबंधकप्रमाविषयसाध्याभावादेरवस्थत्वेपि नासंगतिः नातिप्रसंगइत्युक्तव्याख्यानेनातिरिक्तइति तन्नपर्यावच्छेदकत्वमेव
विवक्षणीयं विशेषणीभूतवह्न्यभावाधिविषयके भूतहृदत्वादिनावह्न्यभावविशिष्टहृदादिविषयकज्ञानेवह्न्यभावविशिष्टहृदत्वाद्यवच्छिन्न
विलक्षणविषयतानिरूपकत्वस्यासत्वेन उक्तासंभवानवकाशात्। तथाच केवलवह्न्यभाववत्ताद्यवच्छिन्नविषयकत्वस्य प्रतिबंधकतातिरिक्तइ
तितात्पर्यातिप्रसंगइत्यर्थः। ननु स्वरूपसंबंधरूपावच्छेदकत्व निवेशेऽपि समवायेनातिप्रसंगोदुर्वारः। अप्रामाण्यज्ञानाभावादिविशिष्टयद्रूपा
वच्छिन्नविषयकनिश्चयत्वं प्रतिबंधकतावच्छेदकतापर्याप्त्यधिकरणमित्येनादृशविवक्षया नादृशातिप्रसंगवारणेपुनरसंभवः। नह्यभाव

१७

त्वादिना घटाद्यवगाहिनो वन्ह्यभाववान् हृद[illegible]इत्यादिज्ञानस्यापि प्रतिबंधकत्वमाततसाधारण्यानुरोधेन वन्हित्वाद्यवच्छिन्नप्रकारतानिरूपि
ताभावत्वावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितहृदत्वावच्छिन्नविशेष्यताकनिश्चयत्वेनैव प्रतिबंधकतायाः वक्तव्यतया वन्ह्यभावविशिष्टहृदत्वा
द्यवच्छिन्नविषयताया स्तादृशप्रकारतानिरूपितहृदत्वाद्यवच्छिन्नविषयतात्वेनैवावच्छेदकत्वेपि अप्रामाण्यज्ञानाभावेपि दिवि
शिष्टवन्ह्यभावविशिष्टहृदत्वाद्यवच्छिन्नविषयताकनिश्चयत्वस्यावच्छेदकतापर्याप्त्यनधिकरणत्वात् इत्यलमस्थलीयायाः अनतिरि
क्तवृत्तित्वरूपावच्छेदकतापर्यवसानं स्फुटयति। अवच्छेदकत्वं चेति। इहलक्षणे घटकत्वं सप्तम्यर्थः। नच विशिष्टदोषविषयकत्व
स्य संशयादौ सत्त्वात्पुनरसंभव इति वाच्यं। ज्ञानस्येत्यत्र ज्ञानपदमनाहार्याप्रामाण्यज्ञानानास्कंदितनिश्चयपरं षष्ठ्य
र्थश्चाश्रयत्वं तस्य घटितविषयकत्वेन्वयः। एवं च तादृशनिश्चयवृत्तित्वविशिष्टं यादृशविशिष्टविषयकत्वं अनुमितिप्रतिबंध
कतानतिरिक्तवृत्तितादृशांशस्य विवक्षणीयतया संभवानवकाशात्। अनतिरिक्तवृत्तित्वं च स्वव्यापकत्वतत्कत्वं न तु न्यूनवृ
त्तित्वं विशिष्टस्य विशेष्यीभूतविशिष्टविषयकत्वानतिरिक्ततया तस्यातिप्रसक्तत्वे विशिष्टे तस्मिन्ननतिप्रसक्तत्वस्य दुर्घट
त्वात्। यत्तु प्रतिबंधकताश्रयन्यतादृशनिश्चयावृत्तित्वमेवानतिरिक्तवृत्तित्वमतो नोक्तरीत्याऽसंभव इति। तदसत्। तथासति
मतोपात्तज्ञानस्य[illegible]स्यवैयर्थ्यप्रसंगात्। हृदत्वाद्यवच्छिन्नायां वन्ह्यभावविशिष्टहृदत्वाद्यवच्छिन्नविषयके यत्किंचि
द्ज्ञानीयविषयतानिरूपकत्वस्य प्रतिबंधकतान्यतादृशनिश्चयावृत्तित्वेन शुद्धहृदत्वाद्यवच्छिन्नेऽतिप्रसंगाच्च। अस्मन्म

ते अनुमितिप्रतिबंधकतायास्तादृशनिश्चयवृत्तित्वविशिष्टह्रदत्वाद्यवच्छिन्नविषयतात्वाद्यवच्छिन्नव्यापकताविरहादतिप्रसंगानव
काशात् अथैवमपि जातित्वादिना ह्रदत्वादिविषयकस्य जातिमान् वह्न्यभाववान् इत्यादिज्ञानस्यापि वह्न्यभावविशिष्टह्रदत्वाद्यवच्छिन्न
विषयकतया तस्य च ह्रदो वह्निमान् इत्यनुमित्यविरोधितया असंभवः जलवान्[illegible]वाव इत्यादिस्थलीयदोषासंग्रहेणावि
नोषित धर्मावच्छिन्नपक्षादिस्थलीयस्यापि किंचिद्विशिष्टघटितदोषस्यासंग्रहेण च पक्षतावच्छेदकाद्यंशेऽन्यप्रकारके
त्वनिवेशस्यावश्यकतया तादृशविशिष्टघटितरूपदाद्यविषयकस्य तद्ज्ञानविशेषणत्वे सर्वमाकाशवदित्यादिस्थलीयबाधादौ
तद्घटकाप्रसिद्ध्याऽव्याप्तिः यद्रूपावच्छिन्नस्य तादृशविशिष्टघटकता तद्रूपावच्छिन्नविषयताभिन्नकिंचिदवच्छिन्न
विषयताशून्यत्वं ज्ञाने निवेश्यं जातित्वाद्यवच्छिन्नस्य च न वह्न्यभाववद्ह्रदत्वाद्यवच्छिन्नघटकत्वेति जातित्वाद्यवच्छिन्नवि
षयतायास्तादृशविषयताभिन्नत्वेन तच्छून्यत्वं चेनोक्तज्ञानस्येति न दोष इत्यपि न सत् तथा सति ह्रदो जातिमत्त्वाभाववान् इत्यादिस्थ
लीयबाधादेरेवासंग्रहात् जाति वादिना ह्रदत्वादिरूपधर्मितावच्छेदकावगाहिनो जातिमान् जातिमान् इत्यादिज्ञान
स्य जातित्वाद्यवच्छिन्नह्रदत्वादिनिष्ठधर्मितावच्छेदकतानिरूपविषयतायां निरुक्तविषयताभिन्नत्वविरहेण तादृशज्ञानस्यानुमित्य
प्रतिबंधकस्यापि अन्यत्वं तेनावारणात् किंच यद्रूपावच्छिन्नविषयतात्वं तादृशविशिष्टविषयकत्वसमानाधिकरणाभावप्रतियो

त

भिन्नावच्छेदकं तद्रूपावच्छिन्नविषयताश्रयत्वस्य ज्ञानविशेषणतया सामंजस्यात् । अप्रतिबंधकज्ञानविषयतावच्छेदकजातित्वादि
विशेषिततद्वत्ताहि घटितैस्तद्रूपावच्छिन्नविषयतात्वावच्छिन्नाभावस्य दोषत्वे विशिष्टविषयतासमानाधिकरणत्वात् तद्ज्ञान
स्यादृष्टत्वमिति । विशिष्टस्य विशिष्टविषयताकत्वस्य असत्त्वेऽपि । वन्ह्यभाववत्त्वादिना घटाघटवगाहिज्ञानेऽसत्त्वेऽपि । तथा च विशिष्टवि
षयकत्वेन प्रतिबंधकत्वान्न संभवतीति भावः । एवमाप्रतिबंधेऽपि । तादृशज्ञानस्यानुमितित्वेन साध्यप्रयोजकत्वेऽपि न क्षतिः नोक्ते
युक्त्या शिवपर्यालिनिवेशे ऽसंभवः । तदनिवेशे पूर्वोक्तातिप्रसंगो वा । ननु विशिष्टदोषघटितं किं भानं तदेकदेश विषयतापा
स्वरूपसंबंधरूपावच्छेदकत्वसत्त्वेऽपि विशिष्टविषयतासामान्यस्य तादृशावच्छेदकत्वविवक्षयाऽतिप्रसंगवारणसंभवात्तद्व
कथं न विवक्षितमिति । न च सामान्यपदस्य व्यापकत्वार्थकतया प्रतिबंधकतावच्छेदकतायां विशिष्टविषयतात्वव्यापकत्वनिवेशेऽप
तदपेक्षया प्रतिबंधकतायां विशिष्टविषयताव्यापकत्वनिवेशनमेवोचितमिति वाच्यं । यतो वन्ह्यभावविशिष्टह्रदादिनिरूपितवि
शेषितायाः अनुमितिप्रतिबंधकसंशयाहार्याप्रामाण्यज्ञानास्कंदितज्ञानसाधारणतयानानुमितिप्रतिबंधकतायास्तद्व्याप
कत्वमिति अनाहार्याप्रामाण्यज्ञानानास्कंदितनिश्चयवृत्तित्वविशिष्टाया विशिष्टविषयिताव्यापकत्वं प्रतिबंधकतायामावश्यकत्वाविवक्ष
णीयं तदपेक्षया लाघवेन च स्वरूपसंबंधरूपावच्छेदकतायां विशिष्टविशिष्टविषयतात्वव्यापकत्वमेव विवक्षितुमुचितं । तथा

[illegible]

१० सतिनिश्चयत्वाघप्रवेशात् समानाकारज्ञानेषु विषयताया: केवलसाप्रामाण्यकतयासंशयादिज्ञानीयविषयताया अनिश्चयत्वा
दिविशिष्टीयतया प्रतिबंधकतावच्छेदकताया बाधादिरूपदोषनिरूपितविषयतात्वव्यापकताया: अक्षतत्वात् । नच वह्न्यभाववा
न्हृदो वह्निमानिस्साहार्यज्ञानीयवह्न्यभावविशिष्टहृदादिविषयताना नाहार्यज्ञानसाधारणीता दृशाहार्यज्ञाने समानाकारानाहा
हार्यज्ञानाप्रसिद्धे: हृदो वह्न्यभाववानिसाधनाहार्यज्ञानीयवह्न्यभावविशिष्टहृदादिविषयता [illegible] वह्न्यादिप्रकारतानिरूपित पाश्च
ताहृशाहार्यज्ञानीयहृदादिविषयता [illegible] भिन्नत्वात् तथा चानाहार्यत्वविशिष्टविषयताया एव प्रतिबंधकतावच्छेदकतया नेदृशि
दृशा तोहार्यज्ञानीयविषयतासाधारणविशिष्टविषयतात्वव्यापकत्वमिति वाच्यं । एवं समनाहार्यज्ञानीयविशिष्टविषयतात्वव्याप
कताया एव विवक्षणीयत्वात् । तावतापि संशयान्यत्वा प्रामाण्यज्ञानानास्कंदितत्वयोरप्रवेशेन लाघवानपायात् मैवं । स्वरूप
संबंधरूपावच्छेदकत्वप्रवेशे पाषाणमयत्वाद्यवच्छेदेन वह्न्यभाववत्तानिश्चयविशिष्टस्य पाषाणमयत्वादिविशिष्टपक्षीयाद्रावत्ति
व्याप्ति: । अनतिरिक्तवृत्तित्वरूपावच्छेदकत्वनिवेशमते तादृशविशिष्टविषयताया: पाषाणमयत्वाद्यवच्छेदेन वह्न्यभाववत्तानि
श्चयविशिष्टज्ञानसाधारणतया ज्ञानमात्रप्रतिबंधकतातिरिक्तवृत्तित्वेनातिप्रसंगानवकाशात् । नचानतिरिक्तवृत्तित्वरूपावच्छेदक
त्वनिवेशेपि जलाद्यवच्छेदेन वह्न्यभाववत्ताघटितस्य वह्न्याद्यभाववज्जलादिमद्वृत्तिजलादिविशिष्टस्य ह्रदादिरूपपक्षस्य अतत्वान्न वह्न्य
पक्षेपि

भावत्वानिश्चयादिज्ञान॥सहितस्यज्ञत्वांशेद्ददइत्यादिज्ञानस्यनाहइत्यज्ञातानविशिष्टताइत्याज्ञानत्वेनैवप्रतिबंधकत्वमानाहइत्याप्रतिबंधकत्वादिगुरु
ज्ञानादिविषयस्यप्रतिबंधकतानात्मस्यप्रतिरूपायज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नत्वस्यप्रतिबंधकतापानवस्थानिवेशनीयत्वमप्रामाण्यापिन
न ज्ञानिप्रसंगादितिवाच्यं॥ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नत्वस्यप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वेपितत्वेहेतुव्यापकत्वसाध्याभावसमानाधिकरणत्वे
नधेनुमत्त्वस्यतत्प्रतिबंधकप्रतिज्ञाव्याप्त्यैः॥साध्याभाववदवृत्तिव्यापकतायहविशिष्टतज्ज्ञानत्वेनत्वतेनसाध्याभावधर्मिकव्यापकत्व॥नामहीविशि ज्ञा
ष्टतज्ज्ञानज्ञानसाधारण्यानुरोधेनजस्यप्रतिबंधकतयैवोपपत्तेः॥नाहइत्यविशिष्टज्ञानस्यज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नप्रतिबंधकतावच्छेदकाव
च्छेदकानाभावात्॥उक्तविशिष्टप्रतिबंधकत्वमनुविवक्षितोयविशिष्टान्तराघटितत्वेनैववारणीयः॥नन्वज्ञानत्वस्यसाधारण्यप्रतिबंधकतायाः क
प्रत्यक्षज्ञानविषयविशिष्टविषयकत्वेनानतिरिक्तत्वस्यतद्रूपावच्छेद्यतावच्छेदकत्वेनविशिष्टघटकस्यप्रत्यक्षज्ञानविषय
स्यनातिरिक्तविशिष्टत्वेनैवनिरुक्तविशिष्टाघटितत्वस्यगुरुत्वेविशेषस्यापिप्रवेशनिर्वाच्यं॥वस्तुतोविशिष्टान्तराघटित
त्वस्यप्रत्यक्षविशिष्टविषयकत्वनिश्चयविशिष्टयाइत्यविशिष्टविषयकनिश्चयत्वेनप्रतिबंधकत्वज्ञानातिरिक्तत्वस्याहस्त्र
विशिष्टद्वयाघटितत्वेनापिनाहइत्याविशिष्टविषयकनिश्चयत्वमनुमितिप्रतिबंधकतातानातिरिक्तत्वप्रतानाहइत्यविशिष्टान्तराघटि
तत्वरूपतयानुविशिष्टत्वाज्ञानाभावानन्वैवमुक्तप्रतिपक्षव्याप्तिः॥तस्यप्रतिहेतुव्यापकत्वविशिष्टसाध्याभावस

११

तिहेतुविशिष्टपक्षात्मकनिरुक्तविशिष्टद्वयघटितत्वादिति वाच्यं। सत्प्रतिपक्षघटकतादृशविशिष्टद्वयविषयताभिन्ननिरुक्तवि
शिष्टद्वयविषयताभिन्नप्रतीतिविषयत्वस्य विशिष्टद्वयाघटितार्थत्वात्। यत्र सत्प्रतिपक्षाप्रसिद्धिः तत्र भिन्नान्तमनुपादेयमेव
साध्यादिभेदेन लक्षणभेदात् तत्र मात्रकज्ञानीयविषयतासाधारण्येनैव वा प्रतिहेतुव्यापकता विशिष्टसाध्याभाववादिवि
षयतापादेयानवच्छिन्नविशिष्टस्य सत्प्रतिपक्षता न स्वीक्रियते ऽपितु हेतुतावच्छेदकाघटितसाध्याभावाभाववदृत्तिमैस त्र
क्षात्मकस्य विशिष्टस्यैव व्यापकसामानाधिकरण्यरूपव्याप्तिविशिष्टस्योक्तरीत्या संग्रहे तद्धर्मव्यापकसाध्याभावकालीनतद्धर्मवि
शिष्टपक्षादिव्याहृतिरज्ञकमास्यादिस्य विशेषणव्यापकताघटितविशिष्टमात्रस्यालक्ष्यतापाएव युक्तत्वात् तथा चोक्तप्रयासम
पेक्ष्य ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नप्रतिबंधकतानिवेशनमेवोचितमिति वाच्यं। एवमपि प्रकृतहेतुनिष्ठसाध्यव्यापकीभूतताभावप्र
तियोगित्वघटितस्य भूतत्वभेदेनासाधारण्याविरोधस्वरूपस्य विषयतायाः पक्षेधर्मिकप्रकृतहेतुमत्ताज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्न
प्रतिबंधकताया अनवच्छेदकत्वात् प्रतिबंधकतायां ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नत्वनिवेशासंभवात् दृश्यतातिप्रसंगवारणाय निरुक्तविशि
ष्टद्वयाघटितत्वस्यैव निवेशनीयत्वात् न च पक्षवृत्तित्वविशेषितप्रकृतहेतुनिष्ठसाध्यव्यापकीभूतताभावप्रतियोगित्वमेवासाधारण्यं
वाच्यं। पक्षवृत्तित्वाघघटितविशिष्टविषयताया अप्रतिबंधकत्वात् न साधारण्यतया प्रतिबंधकतावच्छेदकत्वात् तादृशस्य चासा

धारण्यादेः पक्षवृत्तित्वविशिष्टस्वजनकहेतुसाध्यव्यापकाभावप्रतियोगित्वविशिष्टस्वजनकहेतुरूपानिरुक्तविशिष्टद्वयघटितत्वयानिरुक्तवि
शिष्टद्वयाघटितत्वानिवेशाननुसंभवतीति वाच्यं॥ पक्षवृत्तित्वाघटितविशेषणस्यैव साधारण्यपरूपतापाः विरोधिपि प्रकृतः प्रतिरो
धएवतदन्यत्वेनवाविरोधिविशेषणीयमिति पंक्ति व्याख्यानावसरे संपादनीयत्वात्।। नन्वनतिरिक्तत्वरूपावच्छेदकत्वानिवेशो
व्यभिचारादिघटितपदार्थांतरे अतिव्याप्तिः। तद्विषयकत्वस्यापि प्रतिबंधकतानतिरिक्तवृत्तित्वादत आह विशेषणीयं चे
तिताद्दशलक्षणं चेतिशेषः ताद्दशविशिष्टेति। अनुमितिप्रतिबंधकतायां यद्रूपावच्छिन्नत्वविषयकत्वमवच्छेदकं तद्रूपाव
च्छिन्नेत्यर्थः॥ व्यभिचारत्वावच्छिन्नस्य व्यभिचारत्वादिरूपताद्दशरूपावच्छिन्नघटितत्वाद् संभवदसत्तां न रीति। त्वावच्छिन्नविष
यकप्रतीतित्वविषयतावच्छेदकत्वावच्छिन्नार्थ... अतः शुद्धव्यभिचारादेः मेयत्वविशिष्टव्यभिचारादेरवच्छिन्नत्वेपि न क्षतिः तद्घटि
तत्वं तद्विषयकप्रतीतिविषयत्वं एवं चानुमितिप्रतिबंधकतायां याद्दशरूपावच्छिन्नविषयत्वमवच्छेदकं ताद्दशं यत्स्वाव
च्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं तद्रूपावच्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं यत्तद्वदवच्छिन्नत्वमितिसमुदायार्थः॥
यद्रूपावच्छिन्नलक्षणं संगमनीयं। तदेव स्पष्टयति पदार्थः भवतीति हि व्यभिचारस्वाद्यवच्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वाभूतः

२२ बाधत्वादयः तदवच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं व्यभिचारित्वादीति तदवच्छिन्ने लक्षणसंगतिः प्रमेयत्वविशिष्टव्यभि
चारत्वादेः स्वावच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकव्यभिचारत्वाद्यवच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयकतावच्छेदकत्वाभावान्न
तदवच्छिन्नेऽतिव्याप्तिः प्रमेयत्वविशिष्टव्यभिचारादेरपि प्रमेयत्वादिना व्यभिचारत्वावच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयत्वात् तद्दोष
स्यादतः तादृशरूपाश्रयधर्मिणां तदवच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयत्वेनाविशेष्यत्वमेव तादृशविषयतावच्छेदकत्वेन विशे
षितं । प्रमेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वाद्याश्रयाविषयकत्वस्य व्यभिचारत्वाद्यवच्छिन्नविषयकप्रतीतावदुर्घटत्वात् तद्दोषस्यादत
स्तदाश्रयाविषयकत्वमुपेक्ष्य स्वावच्छिन्नाविषयकत्वनिवेशः स्वावच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयवृत्तित्वस्य तादृशधर्म
विशेषणत्वे व्यभिचारत्वादेरपि प्रमेयत्वादिना व्यभिचारत्वाद्यवच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषये व्यभिचारादौ वर्तमानत्वा
संभवद्दूषणस्तादृशविषयतावच्छेदकत्वेन धर्मो विशेषितः प्रमेयं गगनवद्वाश्रयत्वादित्यादौ व्यभिचारत्वावच्छिन्नाविष
यकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं प्रमेयं गगनाश्रयत्ववत्त्वे प्रमेयत्वादि तदाश्रयाविषयकप्रतीतेरप्रसिद्ध्याऽव्याप्तिरतः तदवच्छिन्नाविष
यकत्वनिवेशः । अत्र च तादृशविशिष्टान्तराविषयप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वस्य दोषतावच्छेदकधर्मविशेषणतोपन्यासस्या
ज्ञानस्य तत्तज्ज्ञानपदार्थे तादृशविशिष्टान्तराविषयकत्वनिवेश एव बोधितः एवं च निष्कृष्टं वक्ष्यमाणकल्पेयत्द्विषयकनिश्चयस्य

त्रनिवेशपरत्वं तन्निवेशफलं लाघवादिमवधेयं। अथ धूमव्यभिचारिवह्निमान् धूमवान् वह्नेरित्यादौ बाधादेर्व्यभिचारादिघटितत्वात्तत्रा
व्याप्तिः। न च यद्रूपावच्छिन्नविषयकत्वं स्वावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतासामान्यावच्छेदकता तादृशान्यपदार्थाघटितत्वस्य वि
वक्षितत्वान्न दोषः। व्यभिचारस्योक्तबाधविषयकत्वान्न हेतिव्याप्तिज्ञानप्रतिबन्धकतावच्छेदकविषयताकत्वेऽपि तादृशप्रतिबन्ध
कतासामान्यान्तर्गतानुमितिप्रतिबन्धकविषयताकत्वाभावेनोक्तबाधस्य तद्घटितत्वेऽपि निरुक्तविशिष्टान्तराघटितत्वाक्षतेरिति वा
च्यं। व्यभिचारत्वादिरूपस्वावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतासामान्यावच्छेदकविषयतानिरूपकतावच्छेदकतदवच्छिन्न
विषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकस्याप्रसिद्ध्यासंभवात्। न यत्र विशिष्टव्यभिचारत्वव्यभिचारत्वादेरेव तथाविधविषयतानिरू
पकतावच्छेदकत्वात्। तस्य च व्यभिचारत्वावच्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वाभावात्। न च स्वावच्छिन्नविषयकत्वाव
च्छिन्नप्रतिबन्धकतासामान्यावच्छेदकविषयतानिरूपकतावच्छेदकः कश्चित्स्वावच्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदको यस्य एवंभू
तं यद्धर्मत्वं प्रमेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वादि तदवच्छिन्नविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वस्य विवक्षितत्वान्नोक्तदोष इति वाच्यं। त
था सति धूमव्यभिचारिवह्निमान् धूमवान् वह्नेरित्यादौ बाधत्वावच्छिन्नघटकतावच्छेदकस्य धूमव्यभिचारिवह्निमत्त्वादेः स्वावच्छिन्ना
विषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकीभूतस्वावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतासामान्यावच्छेदकविषयितानिरूपकतावच्छे

८२ दकव्यभिचारत्वकत्वादव्याप्तेर्दुर्वारत्वात् । न च स्वावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकीभूतयत्किंचिद्वि
षयकत्वं यादृशयादृशधर्मावच्छिन्नानिरूपितं तादृशतादृशधर्मावच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकं यत्त्वं तद्धर्मावच्छि
न्नत्वमेव समुदितलक्षणार्थः मेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकीभूता
याः शुद्धव्यभिचारत्वावच्छिन्नविषयताया मेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वावच्छिन्नानिरूपितत्वेन तादृशविशिष्टव्यभिचारत्वाव
च्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकत्वस्य स्वस्मिन्नसत्त्वेन मेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वादेः स्वपदेनोपादातुमशक्यत्वा
त् व्यभिचारत्वादिविशिष्टविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकायाः कस्यापि विषयतायाः व्यभिचारत्वविशिष्टा
निरूपितत्वासंभवात् तादृशविषयतायां यादृशधर्मविशिष्टानिरूपितत्वं घटत्वमेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वादेरेव तादृशा
त्वाच्छेदवच्छिन्नाविषयकप्रतीतिविषयतावच्छेदकतया व्यभिचारत्वादेः स्वपदेनोपादातुं शक्यत्वाच्च न किंचिद्दोषः ॥ अथ
बाध्यधर्मावच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकतासामान्यावच्छेदकीभूतविषयितात्वं यद्धर्मावच्छिन्ननिरूपितत्वव्याप्यं
तद्धर्मवत्त्वमेव समुदितार्थ इति वाच्यं । बाध्यविशिष्टव्यभिचारत्वावच्छिन्नेऽतिप्रसंगात् तादृशधर्मावच्छिन्नविषयक

त्वावच्छिन्नबाधज्ञानप्रतिबंधकतायां केवलव्यभिचारविषयतायास्तादृशव्यभिचारज्ञानप्रतिबंधकतायां केवलबा
धविषयतायाश्चानवच्छेदकत्वेन बाधविशिष्टव्यभिचारत्वावच्छिन्नविषयताया एव तथाविधप्रतिबंधकतासामान्याव
च्छेदकत्वात्तस्याश्च तादृशविशिष्टनिरूपितत्वस्यावच्छेदकत्वाभ्युपगमकल्पे स्वपदेन चरमकल्पे मत्पदेन तस्योपादानसंभ
वात्। एतेन वह्न्यभावादिघटितावच्छेदककवन्त्यादिप्रकारकबुद्धौ विधमव्यभिचारविशिष्टवन्त्यादिघटितावच्छेदकक
स्य धूमव्याप्यत्वावन्त्यादिप्रकारकज्ञानस्याहार्यस्यासंभवेन तादृशपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नपक्षकसमूहालंबना
नुमितेरेवाप्रसिध्या तादृशानुमितिप्रतिबंधकताघटितयथाश्रुतलक्षणस्य तद्धर्मावच्छिन्नपक्षकवन्त्यादिहेतुकदोषा
व्याप्तिः स्वमते वक्ष्यत इति तद्वारणायापास्तो वृथेति ध्येयं ननु तावदेवं तथापि विशेषगुणवत्त्वे द्वान्यपरेण गुणसामान्य
वच्छेदवान्नित्यादौ दोषदर्शितिसमूहालंबनानुमितिप्रसिध्या विशेषगुणवद्घटादिरूपाश्रयासिद्धेर्गुणवद्घटादिरूपबाध
घटितायाः संग्रहो आवश्यकः। यदि च तत्र घटत्वावच्छेदेन गुणवत्त्वमेव बाधः आश्रयासिद्धिश्च घटितत्वसामाना
धिकरण्येन घटत्वावच्छेदेन वा विशेषगुणवत्त्वं तस्याश्च गुणवत्त्वरूपसामान्यधर्मावच्छिन्नघटत्वव्यापकताघटिता

२४
२३०

केवाधस्यनप्रवेशः विशेषगुणत्वेनघटत्वव्यापकतायास्तत्रप्रवेशेपिसामान्यरूपेणाव्यापकतायाः तदनंतर्भावादितिनतादृशा
सिध्यसंग्रहदूरस्थंपरंतथापिविशेषगुणाभाववान्द्वितीयक्षणावच्छिन्नोघटोगुणसामान्याभाववानित्यादौद्वितीयक्ष
णावच्छिन्नेघटेविशेषगुणाभावत्वरूपाश्रयासिद्धौतदवच्छिन्नेघटेगुणाभावत्वरूपबाधप्रवेशस्यावश्यकत्वात्। यथाश्रुतलक्षणे
चतत्संग्रहस्यावश्यकतयाकविशेषणदानानुपपत्तिः वस्तुतस्तुअत्रवदंतीत्यादिनिष्ठएकल्पेपितेनपत्वविशिष्टव्यभिचारवा
रणायविशिष्टांतराघटितत्वस्यनिवेशनीयतयातन्मतेदर्शितबाधासंग्रहोदोषएव। एतेनस्वावच्छिन्ननिरूपितविषयि
तावच्छिन्नयत्किंचित्प्रतिबंधकतावच्छेदकविषयिताकविशिष्टनिरूपितविषयितात्वव्यापकस्वावच्छिन्ननिरूप्यता
कधर्मवत्वंसमुदितार्थः। मेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वादिकंनैतादृशंस्वतदवच्छिन्नविषयकत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकतावच्छे
दकविषयताकशुद्धव्यभिचारादिविषयितात्वस्यतदवच्छिन्ननिरूप्यताव्याप्यत्वात्। उक्तस्थलेविशेषगुणविशिष्टघटा
दिरूपाश्रयासिध्यादिविषयकत्वावच्छिन्नविशिष्टपक्षग्रहादिनिरूपितमकिंचित्प्रतिबंधकतावच्छेदकविषयिताकवि
शिष्टनिरूपितविषयितात्वस्यतादृशाश्रयासिध्यादिनिरूपितव्याप्यत्वात्तत्रलक्षणसमन्वयः प्रतिबंधकतायांया

वत्वानिवेशान्नोक्तरीत्याबाधविशिष्टव्यभिचारादावतिप्रसंगः स्वावच्छिन्नानिरूपितयादृशविशिष्टविषयतातादृश
ब विशिष्टविषयितावच्छिन्नप्रतिबंधकतावच्छेदकस्वावच्छिन्नविषयिताको यो धर्मस्तत्त्वं समुदितलक्षणार्थः ये
मत्वविशिष्टव्यभिचारत्वादिकं नेत्यादृशांस्त्वं तदवच्छिन्नानिरूपितभूत्यव्यभिचारत्वाद्यवच्छिन्नविषयितावच्छिन्ना
यामेव प्रतिबंधकतामांतत्त्ववच्छिन्नविषयतायाः अवच्छेदकत्वाद्युक्तेरुक्तेश्चतादृशाग्रयाज्ञिप्तिविषयकत्वस्य तदवच्छि
ब ना निरूपितबाधविषयितावच्छिन्नायाविशिष्टपक्षग्रहप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वाल्लक्षणसमन्वय इति परास्तं। यद्विष ता
यकनिश्चयस्य विरोधिविषयताप्रयुक्तरसादिनिष्कृष्टकेरूपेऽनुमितिप्रतिबंधकतायाअघटकत्वात्प्रतिबंधकतायां
विशिष्टांतरा विषयकत्वावच्छिन्नत्वविशेषणादानस्यासंभवेन यत्पदार्थस्यैव तादृशपदार्थांतराघटितत्वेन विशेषणी
यतयोक्तबाधाव्याप्तेरशक्यपरिहारत्वात्। अत्र केचित् स्वसजातीयविशिष्टांतराघटितत्वमेव यत्पदार्थविशेषणं।
देयं साजात्यं च हेत्वाभासविभाजकरूपेण तत्स्वरूपबाधत्वव्यभिचारत्वादि तेन च रूपेण व्यभिचारादेर्न बाधादिसा
जात्यमिति व्यभिचारघटितबाधादौ नाव्याप्तिः। नन्वेवं यद्विषयकत्वं निश्चयस्य विरोधिविषयताप्रयुक्तोऽप्याप्या

न्या० २५

वद्रूपत्र विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वस्यैवैवंव्यर्थ्यं घटादेस्तादृशरूपेण साजात्याप्रसिध्ध्यैवातिप्रसंगवारणादिति वाच्यं स्वस
जातीयनिष्ठांतरघटितयत्स्वं तद्विषयकप्रतीतिविषयत्वस्य विवक्षयो अनुयोगिनिस्वत्वानंतर्भावेन पदार्थांतरे ऽतिप्रसंगवार
कतयातद्दलसार्थकत्वात् । नच व्यभिचारविशिष्टमेयत्वादेर्हेत्वाभासत्वविरहाद्धेत्वाभासविभाजकरूपेण सजातीयाप्रा
प्रसिध्यातेस्य स्वपदेनोपादानुमशक्यत्वात् यामेयत्वविशिष्टव्यभिचारादिकमेव स्वपदेनोपादेयं तस्य भूयोव्यभिचारा
घवच्छिन्नतया व्यभिचारत्वादिरूपहेत्वाभासविभाजकरूपेण तत्सजातीयप्रसिध्येरिति तद्विषयकप्रतीतिविषयत्वस्य
व्यभिचारविशिष्टमेवं यत्वादौ सत्वात् तत्रातिप्रसंग इति वाच्यं । विशिष्टांतराघटितत्वेन अघटितस्य साध्यसाधनग्रहा वि
रोधिज्ञाननिष्ठविषयितासंबंधेन व्याप्तिग्रहप्रतिबंधकतानतिरिक्तवृत्तित्वादिरूपस्य व्यभिचारादिविभाजकस्यात्र निवे
शात्तादृशरूपस्य च व्यभिचारविशिष्टमेयत्वादिसाधारणत्वादिसाकुः । तन्न । व्यभिचारादिघटितबाधादावपि विशिष्टां
तरघटितत्वाघघटितव्यभिचारत्वादिसत्वेन तद्घटकव्यभिचारादेर्व्यभिचारत्वादिना तत्सजातीयतयातत्संग्रहानुपपत्तेः
प्रतियोगिनिस्वत्वानंतर्भावेणातादृशलक्षणकरणेपि व्यभिचारघटितबाधादावव्याप्ति — वारणमशक्यमेव तत्र सजातीय
विशिष्टांतरघटितयत्स्वं धूमव्यभिचारिवह्निमत्वे तदघटितत्वस्य तद्घटितबाधादावस त्वात् । यदि च तदघटितत्वं तदपर्या

विभाजक

मविषयतापर्याप्त्यधिकरणत्वं तत्त्वं सुघटमेवएकदेशापर्याप्तविषयतायाः समुदाये - अपर्याप्तेस्तु सत्त्वे । तथाप्यव्याप्ति
दुर्वारैव निरुक्तव्यभिचारत्वेन सजातीयविशिष्टान्तरघटितत्वं महत्त्वं तादृशबाध एवं तत् दपर्याप्तविषयतायास्तत्राभावा
त् । न च स्ववृत्तिमात्ववधेयत्वाभासत्वरूपेण साजात्यं विवक्षणीयं तथा च बाधादिघटकव्यभिचारादौ बाधैस्त्वाद्यात्मकतादृशबाधा
दिसजातीयत्वमतस्तत्संग्रहसंभव इति वाच्यं । एवं सति बाधविशिष्टव्यभिचारादौ स्ववृत्तिबाधत्व + त्वा + व्यभिचारत्वादि
पावधर्मेण सजातीयविशिष्टान्तरस्याव्यभिचारविशिष्टबाधादेः प्रसिद्धावपि तद्घटितत्वासत्त्वेनाप्रसिद्ध्याऽतिव्याप्तेः
तस्माद्व्यभिचारादिघटितबाधादेः संग्रहप्रकारोऽग्रे दर्शनीय एवादरणीयः मेयत्वविशिष्टव्यभिचारादौ तादृशाव्यभि
चारत्वावच्छिन्नेनातिप्रसंगः दोषव्यवहारप्रसंगः अत्र मेयत्वविशिष्टव्यभिचारो दोषइत्यादिव्यवहाराभावान्नेष्टापत्तिः
संभवति न चैवं विशिष्टव्यभिचारादेः शुद्धव्यभिचारत्वादिना दोषत्वस्याक्षततया कविशेषणादानेपि तादृशव्यवहारापत्ति
र्दुर्वारैवेति तत्रेष्टापत्तावप्यर्थविशेषणमिति वाच्यं । दोषादिपदस्य निरुक्तविशेषणावच्छिन्नानुमितिप्रतिबन्धकतावच्छेदक
त्वावच्छिन्ननिरूपितविषयिताकत्वेनान्वयितावच्छेदकधर्मबोधकतायामनुसन्तनयाप्रकृते च मेयत्वविशिष्टव्यभिचारत्वा
दिरूपस्यान्वयितावच्छेदकस्याकविशेषणरहितत्वेनातिप्रसंगाभावादिति हृदयं । नन्वाश्रयासिद्धिस्थले पक्षतावच्छेद
काभाववत्पक्षकत्वादिकमेव दोषस्तस्य च हेतुनिष्ठतया हेतौ दुष्टताव्यवहारनिर्वाहकत्वात् तादृशधर्मस्य च तादृशाभावव

तावच्छेदका

सक्षादिरूपत्वाद्दृशविशिष्टांतरघटितत्वयाऽव्याप्तिरत आह एवं चेति तादृशविशेषणादाने चेत्यर्थः आदिपदात्साध्यादिपरिग्रहः
पर्वतत्वादिधर्मिकं काचनमयत्वादिविशिष्टवह्निर्पर्वतः काचनमयत्वाभाववान्नित्यादिधर्मिविशिष्येक निश्चयस्यैव पर्वते काचनम
यत्वं नास्तीति धर्मिविशेषणक निश्चयस्यापि विरोधित्वमानुभाविकमतस्तद्विषयस्यापि दोषत्वमाह पक्षनिष्ठ इति आधेयता
संबंधेन पक्षविशिष्ट इत्यर्थः वाकारः समुच्चये एवमग्रेपि साधनवह्नि साध्याभाववद् इति साधनधर्मिकसाध्याभाववद्वृत्तित्व
प्रकारकज्ञानं साधनधर्मिकव्याप्तिज्ञानप्रतिबंधकं साधनवति साध्याभाववद् इति ज्ञानेपि साधने साध्याभाववद्वृत्तित्वं तुल्य
वित्तिवेद्यतया नियमतो भासत इति तदपि व्याप्तिज्ञानप्रतिबंधकमिति मताभिप्रायेण तादृशज्ञाने नियमतस्तदभावेपि म
णिमंत्रादिन्यायेन तस्य व्याप्तिज्ञानप्रतिबंधकत्वमिति प्राचीनमताभिप्रायेणेमं दोष इति ननु पक्षतावच्छेदकाभाववत्पक्ष
कत्वादीति शेषः तथा चाव्यापकत्वान्न तत्राव्याप्तिरिति भावः ननु पक्षतावच्छेदकाभाववत्पक्षादीनां हेत्वत्तिति बालकथं हेतो दुष्ट
ताव्यवहार इत्यत आह येन केनापीति एकज्ञानविषयत्वादिनेत्यादिः तद्धर्मावच्छिन्नः दुष्टः दुष्टपदप्रतिपाद्यः तथा च हेतोस्तादृ
शदोषानधिकरणत्वेपि न क्षतिः दुष्ट इत्यादौ सामान्यतः संबंधिन एव निष्ठाभिधानात् एवं चैकज्ञानविषयत्वादिना वन्ह्यभाववद्ध्र
दादिरूपदोषस्य धूमादौ सत्त्वेपि पर्वतादौ वन्हिसाधने तस्य दुष्टव्यवहारविषयतापत्तिरूपावच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुबोधकपदस

मपि व्याहारस्यलेदुष्टपदस्य तद्रूपावच्छिन्नपक्षसाध्यहेतुकानुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकस्वावच्छिन्ननिरूपितविषयतां
कधर्मावच्छिन्नसंबंधिबोधकत्वमुपसाद्यव्यवहारेप्यपि पूर्ववदेव वन्हिना धूमसाधने रासभो दुष्ट इति व्यवहारो निरुक्तदोष
मात्रस्य दुष्टव्यवहारविषयतावच्छेदकत्वं दुर्वार इति प्रकृतहेतुतावच्छेदकत्वविशिष्टसंबंधोनिष्ठाभिन्नतावच्छेदको वाच्यः एतत्सू
चनायैव प्रकृतो हेतुरित्युक्तं इदं वन्हेस्साधने धूमो दुष्ट इत्यत्र ह्रदत्वावच्छिन्नपक्षकवन्हित्वावच्छिन्नसाध्यकधूमत्वावच्छिन्नहेतु
कानुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकस्वावच्छिन्नविषयिताकधर्मावच्छिन्नसंबंधीधूम इत्यन्वयबोधः तत्र प्रतिबंधकतावच्छेदकस्वाव
च्छिन्नविषयताकधर्मविशिष्टत्वं दुषधातोरर्थः साधनपदं लक्षणयाधूमत्वावच्छिन्नहेतुकानुमितिपरं तत्र ह्रद इति सप्तम्यर्था
र्थह्रदत्वावच्छिन्नपक्षकत्वस्य वन्हेरिति षष्ठ्यर्थस्य वन्हित्वावच्छिन्नसाध्यकत्वस्य चान्वयः तादृशानुमितेरन्वितसप्तम्यर्थनि
रूपितत्वस्य दुषधात्वर्थैकदेशे प्रतिबंधकेन्वयः एवञ्च पर्वते वन्हेस्साधने धूमो दुष्ट इत्यत्र पर्वतत्वावच्छिन्नपक्षकवन्हित्वावच्छि
साध्यक न्नधूमत्वावच्छिन्नहेतुकानुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकस्वावच्छिन्नविषयताकधर्मविशिष्टसंबंधी धूम इत्येव प्रतीयते तादृश
विशिष्टस्याप्रसिद्ध्य एवेति न तथा व्यवहारः पक्षविशेषादिकमनंतर्भाव्य धूमो दुष्ट इत्यादिव्यवहारस्तु इष्यत एवेति दिक् साधन
निष्ठसाध्याभाववद्वृत्तित्वादेरव्यभिचारतया प्रसिद्धिः न तु तादृशाहवृत्तित्वविशिष्टसाधनादेरतो न तस्य दोषत्वमिति केचिदाहु
श्चाचष्टेपि लक्षणमन्यथैवान्यथातिप्रसंगात् तादृशाभावमुपनयस्यातिव्याप्तेरिति यद्रूपावच्छिन्नेऽर्थके ज्ञानं ज्ञानत्वावच्छिन्नं र्थ

क्रि०
२६

तस्य धर्मिणः शुद्धत्वधर्मावच्छिन्नस्य तेन संबंधेनेति शेषः तादृशधर्मवत्त्वं तद्रूपावच्छिन्नवत्त्वं साधनादिविशेषणं साध्याभाववद्वृत्ति
त्वादिविशेष्यकज्ञानस्य व्याप्यादिज्ञानप्रतिबंधकत्वेपि साध्याभाववद्वृत्तित्वादिरूपधेयतासंबंधेन साधनीयत्वादिकं न दोषः साधनादेः सा
ध्याभाववद्वृत्तित्वादिधर्मताविरहात् तत्राप्यवच्छेदकत्वं पूर्ववत् न तु स्वरूपसंबंधविशेषः पक्षतावच्छेदकाद्यवच्छिन्ननिष्ठकेवलाभावत्वाव
च्छिन्नवत्त्वादावतिप्रसंगात् तदवच्छिन्नधर्मिकतद्रूपावच्छिन्नवत्ताज्ञानत्वस्यापि प्रतिबंधकतावच्छेदकतावच्छेदककोटिप्रविष्टत्वात् तद
वच्छेदकतापर्याप्तिं त्विति विवक्षणे च ह्रदत्वावच्छिन्ननिष्ठवन्ह्यभाववत्त्वावच्छिन्नवत्त्वे अव्याप्तिः घटो वन्हित्वादिना घटाद्यवगाहिनोपि ह्रदो
न वन्हिमानित्यादिनिश्चयस्य ह्रदो वन्हिमानित्याद्यनुमितिप्रतिबंधकत्वात् ह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यकवास्तववन्ह्यभावत्वावच्छिन्न
ननु प्रकारकनिश्चयत्वेन प्रतिबंधकता अपि तु तद्विशेष्यकवन्हित्वाद्यवच्छिन्नप्रकारतानिरूपिताभावत्वावच्छिन्नप्रकारकताकनिश्चयः अथ
त्वेनैव तस्य तादृशमेव रूपं प्रतिबंधकतावच्छेदकत्वपर्याप्त्यधिकरणं न तु ह्रदत्वाद्यवच्छिन्नधर्मिकवन्ह्यभावत्वाद्यवच्छिन्नप्रकारताकनि
श्चयत्वमिति यद्रूपपदेन वन्ह्यभावत्वाद्युपादानं न संभवतीति पर्वतो वन्ह्यभाववानित्यादौ पर्वतत्वाद्यवच्छिन्ननिष्ठवन्हित्वाद्यवच्छि
न्नवत्त्वरूपबाधादौ अवच्छेदकतापर्याप्तिघटिततल्लक्षणस्यापि सत्त्वान्नासंभवोभिहितेः पर्वतत्वाद्यवच्छिन्नविशेष्यकवन्हित्वाद्यवच्छि
न्नप्रकारकनिश्चयसत्त्वे वन्ह्यभाववानित्यनुमितिप्रतिबंधकतावच्छेदकतापर्याप्तेः पर्वतो वन्ह्यभाववानित्यादौ पर्वतत्वावच्छिन्न
निष्ठवन्हित्वाद्यवच्छिन्नरूपबाधादेरसंग्रहप्रसंगेन यद्रूपावच्छिन्ने धर्मिता यद्धर्मावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितयद्रूपावच्छिन्नप्रका

रत्ताकनिश्चयत्वेनप्रतिबंधकत्वात्तद्रूपविशिष्टेनतद्रूपावच्छिन्नविशेषितत्तद्रूपावच्छिन्नविशेष्यकत्वंदोषइतिविपक्षाभावा:असं
भवात्साधननिष्ठसाध्याभाववत्वेद्धृतिवादेरिवसाध्याभाववद्वृत्तिसाधनादेरपिदोषत्वेश्वतिविरहात्तद्वारेणायौविक्रसो
लद्रूपस्वरस:वैशिष्ट्यादिसनेनसूचित:यथाव्याख्यातेयथाश्रुतार्थनिर्वन्हि:पर्वतोवन्हिमानित्यादौप्रकृतेपक्षतावच्छेद
कविशिष्टविशेष्यकेप्रकृतसाध्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारकानुमितेरवसिध्याव्याप्तिर्दरूपदूष्यतेतत्रविशिष्यपक्षे
तावच्छेदकाद्यप्रवेशेनाप्रसिद्धिरतस्तन्निवेशानप्रयोजनमाहतथेति।पर्वतादे:कांचनमयत्वविरहदूसादौसर्वत्रने
दोषइतिसंबध्यतेतथाचविशिष्यपक्षतावच्छेदकाद्यप्रवेशेपूर्वोक्तियुक्त्यासंभववातायत्किंचिद्धर्मावच्छिन्नपक्षसाध्य
हेतुकानुमितिसामान्यप्रतिबंधकत्वमेवनिवेश्यमितिपर्वतोवन्हिमान्धूमादित्यादौपर्वतनिष्ठकांचनमयत्वाभाववदा
वृत्तिव्याप्तिस्तस्यापिकांचनमयत्वादिसहितयत्किंचिद्धर्मावच्छिन्नपक्षेसाध्यहेतुकानुमितिसामान्यप्रतिबंधक
ज्ञानविषयत्वादितिभाव:।आदिपदंचवक्ष्यमाणतरसंग्राहकंप्रकृतानुमित्यविषयपदार्थेत्यावेअतिव्याप्तिंसूचइत्वात
ह्रदविषयसाध्याभाववतांसच्चपतित।ह्रदस्येति।ह्रदनिष्ठवन्हिशून्यत्वधूमशून्यत्वंचेत्यर्थ:ह्रदादिनिष्ठाभावेअतिव्या
प्तिसूचनंचप्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकृतपक्षकहेतुपसमुदायदलस्यैवानिवेशोबोध्यंमहानसीयेतिम

विशिष्टधूमस्य चापर्वतीयवह्निव्यभिचारदर्शनात् । दोषलक्षणघटकहेतुलक्षणेऽपि पक्षतावच्छेदकादिनिवेशस्यावश्यकतां दर्शयति॥

हानसिय्यवस्थाभावो महानसीयधूमाभावश्चेत्यर्थः ॥ तत्रातिव्याप्तिवारणं च प्रकृतसाध्यतावच्छेदकप्रकृतहेतुतावच्छेदकयोरनिवेशे बो-
ध्यम् ॥ इदमुपलक्षणम् ॥ साध्यहेत्वोरनिवेशेऽपि जलत्वाभाववत्त्वातिव्याप्तिर्बोध्या ॥ प्रकृतहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नहेतुमत्त्वान्निरुक्तपक्षध-
र्मिताज्ञानप्रतिबन्धकतामादायाऽतिप्रसङ्गस्तु द्रष्टव्यः ॥ व्याप्तिज्ञानप्रतिबन्धकतामादायाऽतिव्याप्तिं सूचयति मेयत्वस्येति ॥ वह्नि-
व्यभिचारज्ञानदशायामनेनान्वयः ॥ अत्राप्यतिव्याप्तिवारणाय हेतुसमुदायघटकस्यैव निवेशो बोध्यः ॥ प्रकृतहेतुत्वानिवेशेऽप्युक्तदोषवा-
वारणतया हेतुतावच्छेदकनिवेशनीयः ॥ केवलधूमस्येति ॥ वह्निशून्यान्तर्गत + देशान्त + धूमव्याप्तिप्रवर्तकविशेषणानवच्छिन्नस्य-
र्थः ॥ साध्यतावच्छेदकानिवेशे पूर्वं साध्यवत्ताज्ञानविरोधित्वातिव्याप्तिरुक्ता इदानीं व्याप्तिज्ञानविरोधित्वातिव्याप्तिरुक्तेति ॥ नि-
यतसंबन्धेनेति ॥ तत्र पूर्वं तत्त्वावच्छिन्नवह्न्यभावावच्छिन्नसाधने । तत्र धूमत्वावच्छिन्नस्य पक्षादौ पक्षतावच्छेदकादेर्यो हि संबन्धेन विशे-
षणत्वं तत्राभिमतं तत्तत्संबन्धेन तद्वच्छिन्नतानिवेशेऽपि निरुक्तदूषणं तत्पक्षे स्तुतं पक्षतावच्छेदकादिनिवेशे पक्षादिनिवेशस्याप्रयो-
जकत्वादिति वाच्यम् ॥ तद्रूपावच्छिन्नपक्षकसाध्यहेतुदोषलक्षणे निवेशनीयं तथा चेति निर्वह्नेः पर्वतो वह्निमानित्यत्र पक्षतावच्छेदक-
निर्वह्नित्वविशिष्टपर्वते वह्निवैशिष्ट्यावगाहित्वं अनुमितेर्न संभवति । स्वविरोधिधर्मधर्मितावच्छेदकप्रकारकत्वाऽनाहार्यज्ञान

स्यानुपगमात् पर्वतः पर्वतावृत्तिमानित्यत्र स्वपर्वत्ते पर्वतावृत्तित्वरूपसाध्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारकत्वमनुमितेर्न संभवति स्वस्मिन्
स्वावृत्तित्वावच्छिन्नप्रकारकज्ञानाहार्यस्यानुभाविकत्वात्। पर्वतो वह्निमान् वह्निव्यभिचारिण इत्यत्रापि वह्निव्यभिचारित्व
रूपहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नवह्निव्याप्यत्ववैशिष्ट्यावगाहित्वमनुमितेर्न संभवति पूर्वोक्तयुक्तेः एवं पर्वतो वह्निमान् पर्वतावृत्ते
रित्यत्र पर्वतपर्वतावृत्तित्वरूपहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नवैशिष्ट्यावगाहित्वेनानुमितिः संभवति उक्तयुक्तेरिति यथाविवक्षितानुमि
त्यप्रसिद्धिप्रयोजकभेदेन नानोक्तं अन्यापि विवृणनं। नकोपि हेत्वाभासस्यादिति। तथा च व्यापकेरूपनिग्रहस्थानसत्वेन
तथाप्रयोजकनिष्ठाधीगम्याहोपपत्त्यौ तावपि निर्वह्नित्वेन पर्वते वह्नेः साधने धर्मोऽपष्टइसादिव्यवहारोऽनुपपाद इति भावः। तो
दृग्गानुमितेः तथाविधाविवक्षितानुमितेः असिद्धत्वादिति आहार्यपरोक्षज्ञानानुपगमादिति भावः यद्विषयनिश्चयपक्षे ति य
दूपावच्छिन्नविषयकनिश्चयपक्षस्यार्थः। उत्तरपदस्योत्तरकालीनार्थकत्वपातदुत्तरमितिधात्वर्थप्रत्ययानुमितिरूपक्रियाविशे
षणामितो द्वितीया। आग्निमकल्पता हृदि ज्ञानरूपक्रियाविशेषणमतो ज्ञानपदमपि सार्थकं तस्य दत्तं च ताहृशानिश्चयप
दामर्शानुत्तरपदवाच्यवधितोत्तरार्थकं। कालाध्वनोरत्यन्तसंयोग इति द्वितीयाधिकरणे उत्तरपदस्योत्तरकालपरत्वादिति तु
न युक्तं। व्यापकतासमकालीनसंयोगस्याविवक्षितत्वात् अनुमितौ अनुमितिसामान्ये हृयौ व्यतिरेक इति संबंधः॥

श्री

तत्त्वं। तद्रूपावच्छिन्नत्वं अत्र च तज्ज्ञानानंतरज्ञाननिष्ठतादृशोभयाभावे तज्ज्ञानीयाया एव विरोधिविषयतायाः प्रयोजकत्वात्
विरोधिविषयतायास्तादृशनिश्चयैत्वकथनं स्वरूपकीर्तनमात्रेण तु लक्षणघटकं तथा च यद्रूपावच्छिन्नविषयकनिश्चयाव्यव
ग
र३० हितोत्तरानुमितिसामान्यस्य विरोधिविषयताप्रयुक्तोभयाभाववत्त्वं तादृशरूपावच्छिन्नत्वं दोषत्वमिति समुदितार्थः वन्ह्यभा
वविशिष्टह्रदत्वावच्छिन्नविषयकनिश्चयानंतरं ह्रदो वन्हिमान् वन्हिव्याप्यधूमवांश्चेत्याकारानुमितेः कदाचिदप्युत्ससाध्य
घनुमितय एव तादृशनिश्चयाव्यवहितोत्तरानुमितिसामान्यांतर्गताः तासु च ह्रदत्वादिविशिष्टे यद्वन्हित्वाद्यवच्छिन्ने वन्हि
वैशिष्ट्यावगाहित्वं वन्हित्वाद्यवच्छिन्ननिरूपितव्याप्तिविशिष्टधूमत्वाद्यवच्छिन्नवैशिष्ट्यावगाहित्वं च एतदुभयाभाववत्त्वं
अक्षतमेव तत्र तादृशनिश्चयविषयविरोधिविषयताप्रयुक्तत्वमपि स्वनिष्ठप्रतिबंधकतावच्छेदकधर्मस्य स्वानंतरोत्पन्नज्ञान
निष्ठप्रतिबध्यतावच्छेदकधर्माभावप्रयोजकत्वात् ह्रदत्वादिविशिष्टविशेष्यकत्वावच्छिन्नवन्हित्वविशिष्टप्रकारकत्वघटित
धर्मावच्छिन्नप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबंधकतावच्छेदकीभूततायाः ह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यकत्वावच्छिन्नवन्हित्वावच्छिन्ना
भावीयप्रकारितायास्तादृशवन्हित्वादिविशिष्टप्रकारकत्वघटितोभयाभावेन तथात्वात् न च तादृशविशिष्टप्रकारकत्वमात्रं
न विपरीतज्ञानप्रतिबध्यतावच्छेदकमपि तु न द्विशेषितानाहार्यज्ञानत्वं तत्कथं तत्प्रकारकत्वाभावस्य तथाविधविरोधि

विषयताप्रयुक्तत्वमिति वाच्यं। विशिष्टाभावप्रयोजकस्य विशेष्यवन्निष्ठविशेषणाभावप्रयोजकत्वात् अनाहार्यज्ञानत्वाश्रया
ताद्दश नुमित्यादिनिष्ठविशिष्टप्रकारकत्वाभावस्य विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वाक्षतेरिति। हृदादौ वह्निमान्धूमादित्यादौ वन्ह्यभाव विशिष्ट
हृदत्वावच्छिन्ने लक्षणसमन्वयः। धूमहेतुकपक्षनिश्चयोत्तरानुमितित्वव्यापको विरोधिविषयताप्रयुक्तो व्यापकत्वविशिष्टसंयो
गसंसर्गकवन्हिप्रकारकत्वघटितो भयाभावस्तत्समवच्छेदकावच्छेदेन साध्यसिद्धिस्थलीय हेत्वाभासलक्षणं व्यापकत्वाघ
विशेषितसंयोगसंसर्गकवह्निप्रकारकत्वघटितोभयाभावघटितं सामानाधिकरण्येन साध्यसिद्धिस्थलीयलक्षणमुभय
साधारणमेकं लक्षणं तु न संभवति अवच्छेदकावच्छेदेन साध्यसिद्धौ सामानाधिकरण्येन बाधाव्याप्तेः सामानाधिकरण्येन
तत्सिद्धौ सामानाधिकरण्येन बाध इत्यव्याप्तेर्वा प्रसंगात्। निर्वन्हिः पर्वतो वह्निमानित्यादौ तादृशानुमितेरप्रसिद्ध्या वपि वन्हि
मत्पर्वतादिरूपाश्रयासिद्ध्यादि विषयकनिश्चयानन्तरमसिद्धघटाद्यनुमितित्वव्याप्यत्वप्रसिद्धपक्षतावच्छेदकविशिष्टविष
यकत्वावच्छिन्नसाध्यतावच्छेदकविशिष्टप्रकारकत्वघटितोभयाभाववत्त्वमक्षतमेवेति लक्षणसमन्वयः। नन्वाहार्यज्ञान
मात्रप्रसिद्धस्य निर्वन्हिपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यकवन्हिप्रकारकज्ञानत्वस्य विरोधिविषयकज्ञानप्रतिबध्यतानवच्छेद
कतया तादृशधर्मावच्छिन्नवन्ह्यादिप्रकारकत्वस्याभावे विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वमप्रमाणिकमिति वाच्यं तादृशज्ञानत्व

[illegible]

स्य प्रतिबध्यतानवच्छेदकत्वेपि तद्व्यापकस्य पर्वतत्वावच्छिन्ने वह्नित्वावच्छिन्नाभावप्रकारकज्ञानत्वस्यैव वह्निविशिष्टपर्वतवि-
षयकज्ञानप्रतिबध्यतावच्छेदकतया व्यापकाभावप्रयोजकस्य सुतरां व्याप्याभावप्रयोजकतया तादृशानुमितेर्विशिष्टविषयं
त्वेष्यकत्वावच्छिन्नवह्न्यादिप्रकारकत्वा[illegible]भावस्य तादृशविषयताप्रयुक्तत्वस्यावश्यकत्वात्। न च विरोधिज्ञानतासत्त्वेपि
१० निर्वह्निपर्वतो वह्निमानित्यादिज्ञानस्याहार्यस्यानुत्पत्तेः सोऽप्रामाण्यादिग्रहितं तथा हि तादृशाहार्यज्ञानस्यानङ्गप्रत्यक्षस्य वा निर्व-
ह्नित्वादिविशिष्टवह्न्यादिवैशिष्ट्यावगाहित्वाभावप्रयोजकत्वं न तु विरोधिविषयत्वस्य कश्चिदप्रयुक्तत्वादिति वाच्यम्
भावाधिकरणतायामेव विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वस्य निवेशनेनाधिकरणता [illegible] यद्वि[illegible]
त्वविषयताप्रयुक्तत्वादृशाधेयताभावस्तत्त्वमित्येतावन्मात्रे हेतौ दोषवत्त्वभाववानित्यादिज्ञानीयवन्ह्यभाववि[illegible]
[illegible] षयतापायुवनर्दत्तः पातिवन्ह्यभाववत्त्वादिविशिष्टविषयतापाजपि प्रतिबध्यतावच्छेदककोटिप्रवि-
ष्टतया प्रतिबध्यतावच्छेदकस्य तद्दत्वादिविशिष्टवन्हिवैशिष्ट्यावगाहित्वस्य विरहप्रयोजकतया बाधाघेकदेशो
ऽभाववत्त्वविशिष्टेऽतिव्याप्तिरिति पर्वतपक्षकनिरुक्तयाप्यवह्नितोत्तरानुमितिसामान्यस्य विरोधिविषयताप्रयुक्ता-
न्यपाभाववत्त्वं निवेशितं। न च यादृशाविशिष्टविषयतासामान्यप्रयुक्तत्वादृशाभयाभावस्तत्त्वमित्येवस

स्या॰नं॰ ४७०

ष्यक॰ ह्रदत्वादिविशिष्टविषयतासामान्यांतर्गतायां ह्रद इत्यादिज्ञानीयविषयतायां उक्ताभावप्रयोजकत्वासत्वात् अतिव्याप्तेरनवकाशा
दिति वाच्यं पाषाणमयो न वन्हिमानिति ज्ञानविशिष्टस्य पर्वतः पाषाणमयः तज्ज्ञानस्य पर्वतो वन्हिमानिति ज्ञानप्रतिबंधकतया
ज्ञानत्वेन विषयताप्रवेशाभावात् पाषाणमयत्वविशिष्टपर्वतादिविषयतासामान्यस्यैवोभयाभावप्रयोजकत्वात् पाषाणमय
त्वादिविशिष्टपर्वतादौ वन्हिव्याप्तेर्दुर्वारत्वात् वन्ह्यभावादिविषयकह्रदो वन्ह्यभाववानित्यादिनिश्चयानंतरोत्पन्नघटादिगोचरस्य
किंचिदनुमितौ विरोधिविषयताप्रयुक्तोभयाभावसत्वात् सैवातिव्याप्तिरित सामान्यपदं दूरितं तथा सति वन्ह्यभावादिविषयक
निश्चयानंतरोत्पन्नानुमितिसामान्यांतर्गतायां वन्ह्यभाववद्ह्रदत्वमित्यादिनिश्चयानंतरजातह्रदो वन्हिमान्वन्हिव्याप्यधू
मवांश्चेत्याद्यनुमितौ विरोधिविषयताप्रयुक्तताद्दशोभयाभावे सत्यपि नातिव्याप्तिः ह्रदत्वादिना वन्ह्यभाववद्ह्रदादिविषयकनिश्चया
नंतरमुक्तसमूहालंबनानुमित्युत्पत्तौ ताद्दशविशिष्टस्यापि दोषत्वानुपपत्तिरतो यद्रूपावच्छिन्नपरतया उपवर्णितं
वन्ह्यभावविशिष्टह्रदादिविषयकस्य ह्रदो वन्हिमानिति ज्ञानस्यानंतरं ताद्दशसमूहालंबनोत्पत्त्या तद्दोषतादवस्थ्यमतो नि
श्चयेति अनाहार्याप्रामाण्यज्ञानानास्कंदितसंज्ञायान्यज्ञानपरं तेनाहार्यस्याप्रामाण्यज्ञानास्कंदितस्य दोषविषयक
ज्ञानस्यानंतरं ताद्दशानुमित्युत्पत्तावपि न क्षतिः दोषविषयकज्ञानानास्कंदितताद्दशानुमित्युत्पत्त्या तद्दोषापत्तिरतोऽव्य
वहितेति दोषविषयकलौकिकनिश्चयाव्यवहितपूर्वमनुमित्युत्पत्त्या तद्दोषोऽत उत्तरेति तत्सामानाधिकरण्यमनुमितौ

गादा०
४३०
१०

यसेनुकस्थले

निवेशपमतन एकस्य बाधानंतरमन्यस्य अनुमितावपि नक्षतिः बाधादिनिश्चयानंतरं पक्षतावच्छेदकावच्छिन्ने साध्यादिप्रकारकस्याहार्यस्य लौ-
किकस्य च प्रत्यक्षस्यासत्यात् तादृशज्ञानसामान्यमुपेक्ष्यानुमितिसामान्यनिवेशः यत्र साध्यकपक्षत्वकैर्यादृशदोषविषयकनिश्चयान-
नंतरं कस्याप्यनुमितिर्न जाता तत्र तादृशानुमितेरप्रसिध्याऽव्याप्तिरतोऽनुमितिस्थले अनाहार्यदोषविशेषाजन्यज्ञानं निवे-
शपकलपांतरमाह अनाहार्येति । तथा च तादृशानुमित्यप्रसिद्धिर्यत्र तत्र तथाविधमानसोपनीतभानमादायैव लक्षणसंग-
मनीयमिति भावः बाधादिनिश्चयानंतरमाहार्यसाध्यादिविषयकप्रत्यक्षोत्पत्त्याऽसंभवोऽव्याप्तिर्वेत्यतो नाहार्येति । शंखो
न पीत इति निश्चयानंतरं शंखो पीतत्वादिप्रकारकस्य दोषविशेषजन्यस्योपादेरसत्त्वात् शंखः पीतः शंखत्वादित्यादिस्थलीयबाधा-
नादावव्याप्तिरतो मानसेति । मानसपदं दोषविशेषाजन्यज्ञानपरं तेन नाहं गौर इत्यादिनिश्चयानंतरं मिथ्याज्ञानजन्यवासना-
रूपदोषविशेषजन्यस्य आत्मविशेष्यकगौरत्वादिप्रकारकस्य उत्पत्तावप्यहं गौरः आत्मत्वादित्यादिस्थलीयबाधादौ नाव्याप्तिः एतेन
पाकृहृपक्षसाध्यहेतुकस्थले यद्दोषविषयकनिश्चयानंतरं विरोधसामान्याद्विशेषेण मानसज्ञानं कदापि न जातं तत्राव्याप्तिरिप्य-
पि निरस्तं । तत्राप्यनुमितिगाहकादिकमादाय लक्षणगमनसंभवात् पक्षतावच्छेदकेत्यादि तदुभयमपि वेशाव्यावृत्तिः पर्वतो वह्निमान सा-
बोध्या । विरोधिविषयतापयुक्त इत्येवं ज्ञान प्रयोजनं स्वयमेवाग्रे वक्ष्यति । तत्र विषयविशेषे समतात्वं ज्ञानं कस्यापि न जातं तत्र
पक्षतावच्छेदकविशिष्टे साध्यवैशिष्ट्यावगाहित्वं विशिष्टसाध्यव्यापकविशिष्टहेतुवैशिष्ट्यावगाहित्वात् प्रसिध्या विशिष्टाभा-

हेत्वाभा

वाप्रसिद्धिरतो विशिष्टाभावमुपेक्ष्योभयाभावनिवेशः कृतः तादृशोभयाभावप्रयोजकविरोधिविषयतावत्त्वं यद्रूपविशिष्टविषयि
त्वव्यापकं तद्रूपावच्छिन्नत्वमेव दोषत्वमिति सम्यक् यदि यथासन्निवेशानवेष्यधूर्म्ममिति बाध्यं ननु कांचनमयः पर्वतो वह्निमान्धू
मादित्यादौ पक्षतावच्छेदकविशिष्टपक्षाद्यप्रसिद्ध्या विशिष्टपक्षे विशिष्टसाध्यादिवैशिष्ट्यावगाहित्वाप्रसिद्धिः साध्यमासि
ध्यादौ वह्निव्याप्तिरिसत्त्व आह पक्षतावच्छेदकेति आदिपदात्साध्यतावच्छेदकवैशिष्ट्यादिपरिग्रहः वैज्ञानिकमिति तत्प्रकारेण
ज्ञायमानमिति यथः तथा च पर्वतादेः कांचनमयत्वादिवैशिष्ट्यस्य वास्तविकस्य विरहेपि तेन रूपेण ज्ञायमानत्वमादायल
क्षणसमन्वय इति भावः न च ह्रदो न वह्निमानिति निश्चयानन्तरं ज्ञायमाने ह्रदो द्रव्यं जलमयो वह्निमानिति साध्याकारक
समूहालम्बने ह्रदत्वादिना ज्ञायमानवन्ह्यादिवैशिष्ट्यावगाहित्वसत्त्वादसंभव इति वाच्यं पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नाया पक्षनि
ष्ठविशिष्ट्यताया निरूपितायाः साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नसाध्यप्रकारकज्ञानतायाश्च साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नसाध्यप्रकार
तानिरूपितव्याप्यत्वप्रकारतानिरूपितहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नहेतुप्रकारतानां प्रतियोगित्वयोरवगाहित्वात्तद्रूपेण वि
वक्षणात् विशिष्टविषयाप्रसिद्धावपि पर्वतो यत्रो कांचनमयतावगाहित्वं भविषयतायाः व्यधिकरणं कांचनमयत्वा
वच्छिन्नायाः प्रसिद्ध्या लक्षणसमन्वयात् व्याप्तिप्रकारतास्थले च निरूप्यनिरूपकभावापन्नव्याप्तिघटकतत्तत्पदार्थप्रका
रतानिवेशनीया तेन धूमवान्वह्नेरित्यादौ वह्निव्याप्यं यकधूमसामानाधिकरण्यादिरूपव्याप्तेरप्रसिद्धावपि नक्षतिः ५

॥ वह्निमान्वह्निव्याप्यधूमवांश्च ७

अन्वयत्वः

२ त्वे नन्वत्र व्याप्तिपदेन अन्वयव्याप्तिर्विवक्षिता तदा व्यतिरेकव्याप्तिज्ञानाविरोधिनि साध्यादिनिष्ठाभावप्रतियोगित्वादिरूपानुपसंहारि
२७६ व्याप्तिः तज्ज्ञानस्यान्वयव्याप्तिज्ञानाविरोधित्वात् व्यतिरेकव्याप्तिर्विवक्षणीया च हेतुनिष्ठसाध्याभाववद्वृत्तित्वसाध्यतावच्छेदकनि
४ ष्ठ ष्ठहेतुसमानाधिकरणाभावप्रतियोगितावच्छेदकत्वादावव्याप्तिस्तज्ज्ञानस्य ग्राह्याभावानवगाहितया व्यतिरेकव्याप्तिज्ञानावि
११ रोधित्वे मानाभावादत आह व्याप्तिरिति अन्वयनिरूपिता प्रकृतहेतुनिष्ठा प्रकृतसाध्यनिरूपिता तिथावत् सत्त्वात्मताभावान्या
व्याप्याभावभेदेन भिन्ना अन्वयित्वे चरित साध्यसामानाधिकरण्यरूपा नानाविधैव ग्राह्या अतो सत्ताभावादिगर्भव्याप्तिज्ञानेऽन्यो
व्याप्यत्वादिगर्भव्यभिचारज्ञानस्य व्यापकत्वादिज्ञाने साध्याभाववद्वृत्तिहेतुत्वादिज्ञानस्य च ग्राह्याभावानवगाहितया अविरोधित्वेपि
नक्षतिः व्यतिरेकतः व्यतिरेकनिरूपिता साध्यव्यापकीभूताभावप्रतियोगित्वादिरूपा ग्राह्या व्याप्तिपदेन विवक्षणीया तथा च
तत्तद्व्याप्तिप्रकारतानिरूपितहेतुतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारताप्रतियोगिकत्वाभावो निवेशनीय इति भावः ॥ ननु निर्वह्निः
पर्वतो वह्निमानित्यादौ पक्षतावच्छेदकविशिष्टे साध्यतावच्छेदकविशिष्टवैशिष्ट्यावगाहित्वमेवासिद्धमिति कथं लक्षणस
७ ३ष्ठ मन्वय इत्यत आह ग्राह्यावगाहित्वप्रसिद्धिरिति आहार्यज्ञान एवेति । निर्वह्नित्वविशिष्टवह्निप्रसक्तं जायतामित्याकारकेच्छाजन्यप्रस
क्ष एवेत्यर्थः विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वनिवेशप्रयोजनमाह एवं चेति । विरोधिविषयताप्रयुक्तत्वनिवेशाच्चेत्यर्थः नक्षतिः न वह्निः
पर्वतो वह्निमानित्यादौ घटादावतिव्याप्तिः तस्य घटादिनिष्ठप्रस्य विरोध्यविषयकत्वात् तस्य ज्ञानेतरानुमितिसामान्यनिष्ठता
द्वयोपन्यापाभावप्रयोजकविरोधिविषयताकत्वविरहात् वह्निमत्पर्वतादिविषयकसमूहालम्बनात्मकघटादिनिष्ठयानंतर

जा...निष्ठ...तयाता... తజ్జ్ఞానీయవికాదివిషయతాత్రయయుక్తత్వవిశిష్టఘటాదిఃశ్వే
యాంవ్యవహారతయాత్రయాణమితిదేశాంకాలం తగతసమవాయాలంబనాన్నాత్వఘటాదిః జ్ఞేయా
వ్యవహారతాత్రయాణమితిదేశాదివిషయతాత్రయయుక్తత్వయాంతావత్వవిశిష్టత్వాదివాచ్యప్రతియోగిభా
వః ప్రయోజకప్రయోజకజ్ఞానవత్త్వయమనుష్యవత్త్వస్వరూపసంబంధవిశేషః నికాదివిషయప్రయో
జకవ్యవహారవతి అతిరేకమితావత్ప్రతితత్వవికాదివిషయశావదిత్యసిద్ధమతిరేకః సాధ్య
వక్షితి వాచ్యప్రాప్తిః వికాదివిషయతాపదేశతాంక్షేత్రోపలక్షణావప్రతియోగితావచ్ఛేదకశిరోమణ్యుక్తాపా
వచ్ఛిన్నం శ్రేయఃపూర్వాపావచ్ఛిన్నదైశికవ్యవహారత్వంప్రవిష్టం తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితతద్రూపావ
చ్ఛిన్నజ్ఞానవతదార్వాప్యశబ్దవిషయతాంతరాః సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితపక్షతా
వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయితాకత్వవిషయితాంతరావివక్షితతావదితిభావః తటిహా దయిత్యాదికారణం సా
ధ్యతేజ్ఞానాంతరంసమవాయాలంబనాత్మిశతాద్వితోయాన్యోన్యానాంతావత్త్వద్విషయతాదిప్రసంగ
ఏవతాత్పర్యం ఏవం పక్షసాధ్యాదిష్టయోత్తరం తదతిరిక్తా విషయతా సాధ్యవిధేయతాయామితి తత్ర తావద

పి పక్షాంశే సాధ్యాంశే వా అధికావగాహిన్యా అనుమితేస్సాధ్యధర్మితావచ్ఛేదకస్యాప్యవిధే
యకానుమితేః సాధ్యవత్ప్రసిద్ధపక్షవిధేయకానుమితేశ్చ పృథక్త్వాత్ తత్ర విచ్ఛేదయానాపాస
౨౨ త్త్వాదపి గౌరవప్రసంగ ఇతి వాచ్యం యత్ర విషయిత్వసంబంధేన సాధ్యాభావాత్ సిద్ధిస్తత్రైవ తాదృశా
నుమితిః సామాన్యతః తత్రైవ తిష్ఠతి పక్షాంశే సాధ్యవత్తయా అనుమితిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి విశే
షతయా విరోధివిషయతాప్రకారకత్వం తత్ర జ్ఞానేన గ్రాహ్యత్వమితి సాధ్యనిష్ఠవ్యాప్యతా దిః
ప్రకారతయా తద్వ్యతిరిక్తసంబంధేన ప్రకారాంశే తథాత్వే విశిష్టాంతరాఘటితత్వవిశిష్టవిశేష
తయా నిరూపితత్వాదావృత్తిరేవ విశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజకసవిషయతాప్ర
యోజకతాదృశాభావప్రయోజకనిరూపకాధికరణతా తత్తద్రూపం తాదృశవిశేషణం
విశేష్యతయా తద్విశిష్టవ్యాప్యతావిషయతాప్రయోజకవిశేష్యతావ్యాపకప్రయోజక
వ్యాప్తిరవగాహితావ్యాపకత్వానుపస్థితవ్యాప్యతాది విషయతాప్రయోజకతాత

ద్వయమేకమేవం యత్త్వవిశిష్టవహ్నిజ్ఞానాదౌ విశిష్టాంతరవిషయతాత్వప్రయోజకస్వవిషయతాప్ర
యోజకవిశేష్యతాశాలిజ్ఞానప్రయోజకజ్ఞానావచ్ఛేదకతాకత్వమితి నాతిప్రసంగః విషయ
త్వవహ్నిజ్ఞానేష్వపి బాధాదివిషయతాప్రయోజకాలయాః పక్షే సాధ్యాభావగాహితాజ్ఞా
నావచ్ఛేదకతాయాః స్వవిశిష్టవహ్నిజ్ఞానాదివిషయతాప్రయోజకత్వేనైతత్సంగ్రహః ఏవం విశి
ష్టపక్షే విశిష్టసాధ్యవత్త్వగ్రహప్రతిబంధకతావచ్ఛేదికాయాః స్వదృశ్యాభావాదివిషయతాంతః పా
తివహ్నిజ్ఞానాదివిషయతాయా అపి తాదృశాభావాదివిషయతాప్రయోజకాలయాం విశిష్టపక్షేవి
శిష్టసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహితాప్రవహ్నిజ్ఞానావచ్ఛేదకతాయాం ప్రయోజకతయా తాదృశాభా
వేఽసంగ్రహ ఇతి వాచ్యం యత్కించిద్విశిష్టాంతరవిషయతాత్వవచ్ఛిన్నపక్షరూపావచ్ఛిన్నప్ర
యోజకత్వస్వాశ్రయత్వసంగ్రహః సంగృహీతవహ్నిజ్ఞానాదివిషయతాయాః సాధ్యవిషయతాతః పా
దివిషయతామాత్రవృత్తిరూపేణైవ విషయవిశిష్టసాధ్యవత్త్వగ్రహప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాం

తైజసరూపేణ తాదృశసాధారణ్యవగాహిత్వవిరహవత్త్వాత్ ప్రత్యక్షజనకతావత్ తాదృశసత్వచ
రూపసత్వనాశాదివిషయతాకం తః పాతి వహ్నినాశాదివిషయతా సాధారణవహ్నినాశా
౨౪ దిరూపవిశిష్టవిషయతా తావతా వ్యాప్యపక్షత్వావత్ తదావ్యాప్యపక్షరూపావచ్ఛిన్న ప్రత్యక్షం జలత్వసౌత్ర
త్తనాశాదివిషయతా ప్రత్యక్షం జలవత్త్వసాధారణ్యవగాహితాభావవత్తేయతా ముక్తతావత్ మె
యతత్వవిశిష్టవహ్నినాశాదివిషయతాయాం యతోఽరూపేణ వ్యాప్త్యాదిగ్రహప్రతిబంధకతా॥
వహ్నిధకతా అతత్రరూపేణ ఇరుక్తవిషయతా తత్వవ్యాప్యపక్షే ఽమెయతత్వవిశిష్టవహ్నినాశాదివిషయః॥
తాంతః పాతి వహ్నినాశాదివిషయతాయాం మెయతత్వవిశిష్టవహ్నినాశాదివిషయతా ప్రత్యక్షం॥
జలవ్యాప్త్యాది అవగాహితాభావవత్తాయాం ఇయమతః ప్రత్యక్షజనకతావత్తాతిప్రసంగాపత్తాశ్చ॥
నాశోపత్రృతిపక్షతాదివిషయక జ్ఞానే సలగాగావిధనాశాదివిషయకజ్ఞానే సలనాకంతరం జా॥
తాయాంఘ నాదలకమితో నాశాదివిషయతా ప్రత్యక్షం జాలయాం అన్యానాదిరకణతాతసలవి

నిష్ఠాంతరవిషయితాఖ్యప్రయోజకీభూతేవపి సవపూర్వవృత్తిజ్ఞానీయత్వవిరోధివిషయితా
యోగ్యవసవః స్వప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకాభావవదధికరణతాప్రయోజకతావత్త్వ ఏకైకవిష
యకాకారాదిమాత్రజ్ఞానాంతరంజ్ఞాతజ్ఞానీయాంతత్తద్విషయాదివిషయితాప్రయోజకీభూతవగా
హితాభావవదధికరణతాతస్యావివిశిష్టాంతరవిషయితాప్రయోజకీభూతతయాకారాకారలక్ష
ణసమర్థ్యయోః స్వబుద్ధిగ్రాహ్యఆదిష్వవిశిష్టకారాదివిషయితాప్రయోజకీభూతయాదధితికారాశ్ర
విశేష్యతాభావవదధికరణతాయావత్స్వబుద్ధివగాహితావిరహాప్రయోజకీభూతేవోయత్త్వంచద్వి
నిష్ఠాంతరవిషయితాతద్వత్స్వప్రకారాపవచ్ఛిన్నతాదృశకారాదివిషయితాంతఃపాతిస్వబుద్ధి
గ్రాహ్యాదివిషయితాప్రయోజకీభూతవత్త్వమాత్రతత్తత్సంగ్రహయతాదృశాంశయోరభావప్ర
యోజకాభావవదధికరణతాపరత్వంతదవచ్ఛిన్నసతిదర్శనాంశయోరభావవదధికరణతాయాంవి
శ్రుతాపాపవచ్ఛిన్నస్వబుద్ధిగ్రాహ్యాదివిషయితాప్రయోజకీభూతవత్త్వపితాదృశాంశయోరభావా

ధికరణతాప్రయోజకసాధ్యాదిమత్త్వావగాహితద్వ్యాపకాధికరణతాయా విశేషణతావచ్ఛి
న్నవ్యాప్యాకారాదివిషయితాప్రయోజకత్వేన తాదృశజ్ఞానాదేః సంగ్రహః తథా తాదృశలక్షణ
ఘటకే పక్షే వ్యభిచారితావచ్ఛేదకధీపక్షతావచ్ఛేదకవహ్న్యాదిసాధ్యకస్థలే యత్ర వ్యభిచారి ఇష్టావహ్న్యా
౧౭ కారాదిరూపజ్ఞానాదేః తాదృశవ్యాప్తిమత్తాదృశజ్ఞానాదేః జ్ఞానసామాన్యప్రతిబంధకతయా తద్విషయ
విషయితాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వయా తథావిధాభావాజ్ఞానప్రయోజకత్వే
తత్సంబోధతాపత్తేః పక్షే ఏవ తాదృశహేతోః దుష్టత్వవ్యవహారాపత్తేః వ్యభిచారిణః ప
క్షేత్రే వహ్న్యభావే ఇత్యాద్యవధేయం తత్సంభవే తాదృశప్రయోగసత్వే తథాప్యుక్తవత్ జ్ఞానవహ్ని
వ్యాప్యం ఇత్యాకారకజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకతత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకజ్ఞానవత్వేన వ్యాప్యమిత్యాది
జ్ఞానస్య విషయతయా ఏవ దోషః ఇతి వాచ్యం అజ్ఞానవత్త్వసామానాధికరణ్యే వ్యాప్తత్వగ్రహాసత్త్వ
తాదృశవ్యాప్యత్వగ్రహవిరోధితావత్ అజ్ఞానవత్తావచ్ఛేదకవహ్న్యాదిమత్త్వగ్రహవిరోధిత్వ

పితాం దృశవహ్నిదిమత్త్వావగాహితత్వావహ్నివహ్నిలిఙ్గా వాదిమత్వారూపపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టే సాధ్య
వైశిష్ట్యావగాహితాత్పర్యం పక్షతయాంతదవచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాయాం తత్తా
విధేయంశయాన్యాం ప్రత్యయం జనకతాబత్త్రధిషయతయా సహ డాంషతాన్యనుపపత్తేః అన్యావచ్ఛేదకత్వాచ్ఛేదకః=
వర్ణహ్నిత్వగ్రహాసహ్నిత్వమరూపతయాంతద్విషయతయా విశిష్టసైవాప్రసిద్ధేశ్చ ఏవం వహ్నిమాన్ ద్విర్వహ్నిరి
త్యాదిష్వతయా డాంషేః తరాం వ్యాప్తిర్వహ్నిమద్వృత్తివహ్నిమన్మతావచ్ఛేదకతత్త్వడాంషత్వసంశయా
త్ద్విషయతాకజ్ఞానసర్వసాధారణప్రతిబంధకతాయాంగాత్ ఏవం చ వహ్నిః పర్వతో వహ్నిమాన్ ఇత్యా యత్ర
ద్యాం పర్వతత్వావచ్ఛిన్నసామానాధికరణ్యావహ్నివహ్న్యాదిమత్వాసహపక్షతావచ్ఛేదకతాం షుణ్ణేః తత్ర పర్వ
తత్వావచ్ఛిన్నసామానాధికరణ్యావహ్నివహ్న్యాదిమత్త్వం దోషః విశిష్టపక్షగ్రహదశాయాం విరోధితేవ తాత్పర్యం ఇత్యా
దిరూపతాన్యపపత్తేః పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదేన సాధ్యవత్తాపక్షతావచ్ఛేదకవహ్నిమత్త్వంమప్రసిద్ధంవహ్ని
ళాం(వ)పర్వతాదేరపిసత్తాపాపపర్వతత్వావచ్ఛిన్నసామానాధికరణ్యపర్వతత్వావచ్ఛేదకవాన్వహ్నిలిఙ్గావా
౨ వహ్ని

దిమత్త్వరూపబాధాదిత్యర్థః కేవలపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్వవ్యాపకవిషయి
తాఘటితధర్మావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతయాం తత్రైలక్ష్యేణ కమతాయాం గౌరవాపి పక్షతావచ్ఛే
దకవైశిష్ట్యావగాహిత్వం అప్రసిద్ధత్వాదితి తత్ర కేవలంపి దోషసామ్యత్ యుక్తముక్తత్వం వ్యాప
కత్వం యద్విషయకనిశ్చయస్య విరోధివిషయితాయాం విశిష్యావగాహిత్వం చ సాధ్యత్ర యు
౯౬ ౧ తాదృశనిశ్చయావగాహితాత్తరాక్షణత్వసంబంధేన తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నతదుత్తరమ
యితావితదుక్తం ఏవం చ విరోధివిషయకయద్విషయకనిశ్చయావగాహితోత్తరాక్షణమితి త
వ్యాపకత్వాదృశ్యాంశయోర్జ్ఞానత్వం ఇతి పర్యవసితం ఏవం చ సంశయాహార్యవహ్నిమాన్ ఇత్యాదిస్థలే యత్
బాధాదేవిరోధివిషయితాయాం స్వరూపసంబంధరూపతాదృశాంశయోర్జ్ఞానప్రతిబంధకత్వాపత్తిసం
భవేదితి నిరుక్తవిశిష్యజ్ఞానప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకకోటౌ యత్ తద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వం ఇతి
ష్టం తద్రూపావచ్ఛిన్నవిశేష్యకతద్రూపావచ్ఛిన్నజ్ఞానప్రకారకత్వాసాధ్యవిరోధివిషయకతావచ్ఛేదక

విశేష్యకయత్రూపావచ్ఛిన్న

తయోం లక్షణం సపక్షయోపి వతాంద్బళత్ర యిరాం జ్ఞతవ సాధ్యవైశాత్ ద్వైవం తత్రవస్తుమాత్రే
అతివ్యాప్తి దుర్వారత్వైవతాంద్భృఘౌం ఘయాం ఘ్రావసల విరోధివిశేయశస మూహవంబకరాంపఘ-
ణాదివిశేంతుశ్శ్యలయాం వలవహాం తెంత్రరాంకుమితి తవవ్యాప్తశతాం యాం అక్షుతలాబదితి వాచలం
విరోధివిశేయతాకతిరిక్తవృత్తియదివయతాం జాంతి శ్యలయాం సల్లిఘ్య యాం తెకవివక్షితతాంవత్కష
ణాదివిశేషయితాం యాం స్తత్ర రుక్త విరోధివిశేయతాకతిరిక్తవృత్తి తవవిరహాత్ద్వైవం విరోధివిశ
యితాకతిరిక్తవృత్తియదయవిశేషయితాం తత్రవమితెలతావత్తివసాంవం సెలశెషైయశలయి
తి వాచలం యత్రపవతతావది సాంమాంనాధికరణెలకవహ్నిదె సాధ్యలతాం తత్రపవతతవసౌమాంగాం-
ధికరణెలకవహ్నిదలజ్ఞావాదివతత్వసల విశేషయితాం యాం రుక్త విరోధివిశేయతాకతిరిక్తవృత్తిత
యాం తత్రాంతివ్యాప్తివారకతయాం శెషసాంధర్మాంతతదుపాదానైతాంద్భృళవహ్నిలజ్ఞావాదివతవ
విశేయశనిత్తులయాం కంతకంపవతతావదిసాంమాంనాధికరణెలకవహ్నిలదలసు వితలలతవతాంల

తాం దృశాం సుమితాం తథా విధాం చ యస సత్యే అతి వాళి ద్వళే వజాం ఖాం దితి మా శ్చం తత్తు ష్టం ॥ వర్గా
౩ పవర్గతుం వప్వా మాం ॥ తాం ళి ధాం యుక్త ప్రవర్గ తతా భి సాం మాం రాం ధి కర ణెళి వహ్వాళ న్సాం పాం ద్వే ॥ పక్ష తాం
వఘై దక్ష ఘ ఛక్ష తాం తత్ర ప్రవర్గ తతా భి సాం మాం రాం ధి కర ణెళి వహ్వా ధి పు త్వ సప్య వి శిష్ట పక్ష గ్రహాణి
సాం ధి వైవ కేశ త్రు యాం ఫ ధళ గాత్ర కస ళ సాం తాం న్సాం సాం తర తాం భయే అ సం భ వ ద్రాం ప సళ బాం షే
రుక్త ఏ సాం ధి వి ప యు కతాం కతి రక్ష వృత్తి వి పయు తాం కత యాం అతి వాళ ప్రతి తాం దృ షైనాం భయాం బాం
వత్ర తి యోం ని తాం వ ఘై దక్ష కఘై యు క్రాం ప వి శిష్టం యుక్త సం బం ధే యు క్రాం పాం వ న్హి క్రై శి ష్టాం ళి వ గాం
హాం త్వం ॥ వి శేష తత్ర్యాం పాం వ స్త్రి క వి శేష ళి క త త్సం స క ర్ష తత్ర్యాం పాం వ శి క ప్ర కార ఙ్క అ సు మి తి తా వ్య వ
సి క ని రూపి త ప్ర తి బం ధ క తాం వ ఘై దక్ష ఘాం ప వి సాం ధి త వ ప్య వి ప ల ఖు తాం యాం ॥ వి శిష్ట తు వ ఘై వ
ఘై య బ ళ్య ళ్ళ వి శేష తాం ళ ॥ వర్గా వర్గా మాం ॥ తాం ళి ధి క్ష తే యు ళ ధి యాం షి అ తాం ళి ప్ర క్ష యు తు ప క్ష
తాం వ ఘై దక్ష వి శిష్ట ॥ రుక్త సాం ధ ళి హాం తయ ష్టై శి ష్టాం ళి వ గాం హాం ॥ శ్రు యాం ప్ర వృత్తి వి ప యు త్ర వ వి సాం ధి

ష యు తాం ప దాం ర్థః తత్త్వా చ యు ద్విరూపి తేవిం ష యిం తాం శాం తి ఇష్ట యోం త్ర రాం కు మి తవ వాం ప్ర ష ర్వి గ్ర యాం ఖా
వస్త తవ మిం తి స ము దాం యాం ర్థః ఇష్ట యు త వం చ వి శే ష ణా వి శే ష లు తాం వచ్చై దర్శ నాం వాం నాం ప క్ష వృ వి రో ధి రొ లా
ల దవ యు ప్రకారశ్చ వశ్చ ధ మి న వి శే ష ల్శ జ్ఞా నా న ల జ్ఞా న తే మాం రొ లాం వి దవం యం వి శే ష ణా వి శే ష లు తాం వచ్చై దర్శ ఖా
నాం నాం ప క్ష త వ ఇ వె శాం ధి వ నా బాం న ప వ న త్వే వ ప్ర మాం ఇ తాం లి దౌ ప క్ష తాం వ చ్చై ద ర్శ వి శి ష్టే సాం ధ్యాం లు బి ద్వై శి ష్ట్య
సం లు వ శ్చ త్ర వి రో ధి ద వ యు ప్ర కా ర శ్చ త ద ఇ యు మె పి న తాం ధు శ్చై వై శి ష్ట్యా లి వ గాం టాం ఇ ష్ట యాం ప్ర సి ద్ధిః యు తే యు
వి ష యి తాం తాం దృ శ ఇ ష్ట యాం వృ త్తి స్త వ మి తాం లు తాం వ తి న వ్రై ప్ర డా వ ప్ర వాం లు పు ల ధ మాం మ వాం ఇ తాం లు
దాం ప్ర దాం ది ఇ ష వ ప్లా లు జ్ఞా వాం ది మ త వ అ తి వాం లు పి ః వ ప్లా లు ది వాం లు పు లు వ త్రా ఇ ష్ట యు సాం లు టి వ ప్లా లు ది ఇ ష్ట యు
వ త కా యు న స హం జ్ఞా వై న వ ప్లా లు జ్ఞా వాం ది ప్ర హ తే వి రో ధి తా వ ద వ ప్లా లు జ్ఞా వాం ది మ త వి ష యి తా యాం
స్త్రాం దృ శ ఇ ష్ట యాం వృ త్తి తా బా తి న శ్వ ష వై యు ధ న లు వి మి తి త ద పి న వ ట్లా వాం లు ప లు వాం న వ ప్లా వాం లు ప లు వాం జ్ఞ ప్ర
డాం వ ప్లా లు జ్ఞా వ వాం ఇ తె లు తాం దు శ ఆ హే ర లు జ్ఞా నాం ప న మొ న వ ప్లా లు జ్ఞా వాం ది మ త వి ష యి తా యాం

౭౮

వహ్నా వాలు పాలుది మతవ॥ శ్చ యస్య వృత్తి తయాంపి శాంతి వాలు ప్రళశ వశాంశ్రాం ష్పేష సాం ఖిగ్ కాలు శుపపత్రే: వహ్నిమాశవహ్ని శాలు
పళ్ళ వాం ఘ్రప్ర దోం వహ్నాలుజ్ఞావవాం॥ తెలు తాం దృభాం హో శలు సాం ధాలు ది షై శిష్ఠలు॥ ష్ట యస్య ప్ర దెంవ వహ్ని మాం॥ తాలు దిష్ట తయ
బాం ధాం ది విష యు తాం స తెయ శాం షం భ వప్ర షం శాం ష్ట వహ్నాలు ది శాం వ ధ మి శ తాం వ షై దకాం శవ ష్టి ష్ట వహ్నాలుజ్ఞా వాం ది వి శౌ షి తప్ర
దాం ది॥ రూం పి త వి ష యు తాం యాం: సాం ధాలు ది॥ ష్ట యాం వృత్తి తె వ షు తాం తి॥ రూం పి తాం యాం అపి దోం ష వి ష యు తాం వ ష్టి గ్రా
యాం వి ష యు తాం యాం సాం ధాలు ది॥ ష్ట యాం వృత్తి త యాం షు తాం దాం వు దాం సె॥ అ తి వాలు ప్రై వాం శ శ యు యాం దృ శ వి శి ష్ట వి షః
యు తాం సాం మాం శలుం తాం దృ శే॥ ష్ట యాం వృత్తి తాం దృ శ వి శి ష్ట॥ రూం పి త వి ష యు తాం యాం ఎ వ వి రెం ఖి వి ష యు తె త లె॥ శ అ
ప్ర త్ర శ్రాం శాం త ప్ర మాం శ లు వృత్తి యస్య త యస్య లు వి ష యు తాం శాం మాం శలుం తాం దృ శే॥ ష్ట యాం వృత్తి త వి యస్య వి ష యు తాం యాం వి వ ష్ట శౌ
శ॥ వాం శేం పి వి రెం ధి యస్య ది వ ష యు తాం శాం తి॥ ష్ట యెం శ్రీ శాం సు మి తి సాం మాం శె లు ద వ యెం వ శ తి రె శ ఇ త లె శ శ్రీ ఖా యస్య యస్య ది వ ష
యశ॥ ష్ట యస్య ది వ ష యస్య శ॥ ష్ట యస్య సెలు తాలు ది వ శ్రా శ్రీ శాం శ సె లు ప్రం శ శాం ర త తి వి రు క్ష తా శ్వ శ ప తె శ వి ష యు తాం యాం వి శ యాం జ్ఞా
వప్ర యెం ఝ శ త వం తాం దృ శేం శ యాం జ్ఞా వప్ర తి తెం ని శాం వ షై ద శం యస్య ద్రూం పి వి శి ష్టే యె శ సం ఒం ఖె శ యస్య ద్రూం పాం వ ష్టి శ్లే

గిష్ణాలవగాంహాంతవష బితంతద్రూపావచ్ఛిన్నవిశేషలక్షత్వసంసర్గక తద్రూపావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వవిశేషితెక అనుమి
తితేవక అగాహకలతాక్ష్యసంక్లిక్షాకలబకళిష్ణకతేవకవాంవచ్ఛిన్నయతాప్రతిబధ్యతాతన్నిరూపితప్రతిబంధకతా
వచ్ఛేదకత్వం ఎవంచ తాదృశవిశిష్టవిషయతాశక్షత్థావిధేయాభావప్రతియోగితాకతాత్పర్యస్యాప్యశతవదెంవలక్షణ
గవిషయతాదావిరోధితావదిక్షత్వంతు సవరూపాబాలకమాత్రమితి ప్రలపితమపవలగాదేయం॥ వస్తుతస్తువస్తుమా
శతాలదిక్షతయదోషసలవత్త్వయుక్తాలదుససంగ్రహంతావత్ అత్రకైచిత్ కైచిదితభంతాత్రిమకలఎణాపాత్రాపికతెఎ
వత్తికోపతొంకకభకగ॥ వస్తుతస్తువస్తుమాశతాలదిక్షతయలదోషాసంగ్రహంగా అసవరసనల అత్రియకతెకైచిదిత్య
నెవ అత్రాపిఏకతెవవద తత్తలకెసాచితతావత్ కేవలసన్నికైచిదితాలదిక్షలఎఎవఅతఎవతత్ప్రకారకాగొహంధకాయ
ప్రాహుః ఇతులక్ష మితి పకెతుష బాంఝాంవాంది ధమిగతావచ్ఛేదకకవహ్నులదిష్ణకంప్రతితద్ధమిగతావచ్ఛేదకక
వహ్నులఞాంవవత్రాజ్ఞాకప్రతిబంధకతేవకఖగయొల ధమిగతావచ్ఛేదకచ్ఛేదకత దక్షల్పగాసుకెంధైకధమిగ
తావచ్ఛేదకఛెదాకకవెశలఅగాహకలవహ్నులదివిశిష్టబుద్ధితవవహ్నులఞాంవాంది॥ష్టయతాచఞాలం సమా

స్వాంమిలా నవ్య నిష్ఠ

సవహ్నికధమితావచ్ఛేదకత్వప్రతియోగిప్రతిబధ్యప్రతిబంధకజ్ఞానః క ఘటితపంచతద్భిన్నేష్టసత్త్వ
ప్రాగభావప్రతియోగిప్రతిబంధక - శరూపితప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక సంబంధసత్త్వతరవతి కిష్టప్రతిబధ్యతావచ్ఛే
దక సంబంధేన తద్వైశిష్ట్యసంబంధిత్వంప్రతిప్రత్యేకం బుద్ధిత్వవచ్ఛిన్నవహ్నివ్యాప్యవానిత్యాదిప్రత్యక్షా
౨౯ దక జ్ఞానీయత్వధమితావచ్ఛేదకతాశాలివిషయితాయాః తదుత్పత్తిత్వప్రకారకహేతువహ్న్యాదిప్రకారక
క జ్ఞానీయసవహ్నివ్యాప్యవానిత్యాదిధమితావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ప్రత్యక్షబుద్ధి తద్వహ్నివ్యాప్యవానిత్యాదివిశిష్ట
వహ్న్యాదివైశిష్ట్యావగాహిత్వవిరహాత్ సవహ్నివ్యాప్యవానిత్యాదిధమితావచ్ఛేదక - క - వహ్నివ్యాప్యవానిత్యాదిప్రకారక
క - శిష్టత్వేన విషయిత్వాత్ప్రత్యక్షత్వమనుష్టితమేవేతి తాదృశశిష్టత్వవిషయత్వసద్భావాత్ తథా వ్యాపి
హేతుమెవక చధమితావచ్ఛేదక - కిష్టప్రతాలిసతాలివిపరీతజ్ఞానసప్రతిబంధకతాయాః వహ్నివ్యాప్యవిశిష్ట -
వహ్నిప్రకారక - జ్ఞానం బాధితామితాలిశాలి - జ్ఞానబుద్ధిసలి కివహ్నిప్రవహ్నిమాన్ ఘటాభావాభావాదివ
హ్నిమాన్ తాలిదాలిం ప్రకారకలజ్ఞానసలివిపరీతజ్ఞాన కప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకశాంతాంతత్రలయాం ఘటాభా
వహ్నివ్యాప్యవానితాలిదికిష్టత్వేనశాంతత్వాదివిశిష్టజ్ఞానసత్త్వే ఘటాభావవిశిష్టవిశేష్యక - వహ్నిజ్ఞానం బా

లఘుతాయామితాలితాలిశాకనై-హానంవిశేషతాదృశజ్ఞానాపత్తిరితి నాపద్యం లఘుతస్వాభావాస్రలి తియావత్
విజ్ఞానైహానివిశిష్టాన్యత్వరూపమసమూహలితత్వం స్వప్రతిబద్ధలితావచ్ఛేదకనైయాయికో ద్వైతేశన్యలలం
త్వాన్యానరలి జ్ఞానైహాసపత్వలక్షణంవిశేషలితాన్విషం లఘుత్వవిశేషణతావచ్ఛేదకత్వంతదవచ్ఛేదకతావచ్ఛే
దకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకవద్విభేనైహావిరహాసలిలహాస్యావలివహాంతప్రతి
యోగిన్యాదిక-రణతాంతద్వివశిష్ట ధమిణతావచ్ఛేదక-తాత్వలహావప్రతిబధలితావచ్ఛేదకసంబంధత్వ
ముపేలతుతేతాదృశహావిరహానలప్రతిబంధకతావిశేషణత్వమసమవాయివిశేషతావిశేషధమిణతావచ్ఛేద
కతాసంబంధఘటితసామానాధికరణ్యలసంబంధేనైహాపసంతవలంవిశేష్యతె చహానా ఇహాతాదృ
శహావిరహాసలసతావజ్ఞానాపత్తిః అత్రలిత్రాదిక-మన సంధే లఘుమిత్రదంతిరివర్గిత్వాః పవర్తమాన
జ్ఞానాతాలిదిన్యత లలిల దోషసాధారణలలఘుప్రకారాంతరేణలక్షణంవర్ణయతాంకి-నాంచి
ప్రతివహాంహాతాదృశపక్షేతిపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టపక్షేతలక్షణేతాదృశసాధలితిసాధలితావచ్ఛేద

ఖు

ష
కవిశిష్టసాధ్యలిఙ్గతలిఙ్గః తాదృశోహంతివత్తిహేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టహేంతివత్తలిఙ్గః జ్ఞానసవ్యవిషయో
దివిషయతాకం యద్వితీయకం జ్ఞానమితియోజనా జ్ఞానం జ్ఞానసామాన్యంతత్ర హేతుధీవిషయ
౭౦ క-సలక-సల-చి తన్నమూహాలంబనే సల తాదృశజ్ఞానవిషయోదిబోధాదివిషయకత్వపి గ్రాహిప్రసం
క్తిః సాధ్యవచ్ఛిన్నవిషయకత్వవాలపక తాదృశజ్ఞానవిషయోదివిషయ [illegible] ధవకవ్యత్వమితి తాంశ
ప్రతి తాదృశః అత్ర చ విషయతాద్వయం సవరూపసః సంబన్ధరూప తాదృశజ్ఞానవిషయ విషయకత్వ
గ్రాహ్యప్రతిబన్ధకతావచ్ఛేదకతావత్త్వ తాదృశజ్ఞానవిషయోదిత్వమేవ ద్వేశక్తియలంకత్వవిశి
పత్రి ష్ట్య తాదృశజ్ఞానవిషయోదిత్వంతన్నివలక్షణత్వసంభవేనైవ షైయబధ్య ప్రసంగాత్ విశి
ష్ట్యసవిశేషణతాదృశజ్ఞానవిషయోదిత్వన్నివతత్ప్రతిబధ్యతాయాం లఘుతయాంతదేవాహ
తాదృశజ్ఞానవిషయోదిత్వం వేతి తాదృశజ్ఞానవిషయోదిత్వంయది తాదృశజ్ఞానప్రతిబన్ధక-తా
వచ్ఛేదక-సాధ్యవచ్ఛిన్నవిషయతాక-ధమకవత్వంతదా పూర్వః ఉక్తయ గ్రాహ్యతలక్షణోధవ

పకలవహాంగాత్రివర్ణిప్యా: పవర్తితోంవహ్నిమాం। తాలిదిష్కృతలయంబిటేరాంహావాబిప్త్రితాదవష్కృబియితితద్ధివర్ణేర్బా
రవిహోదితవంచేతియత్రద్విషయకశ్రితతథాచ। వర్ణిప్యా: పవర్తితోంవహ్నిమాం। తాలిదాహాధృశజ్ఞానవిశేష
దిజ్ఞానాత్ప్రసిద్ధావపితద్విషయకసంశయ। వర్ణిప్యా: పవర్తతన్నతాలిదిజ్ఞానసల్రుతిబంధకత్వంయత్రవహ్ని
మాంకైతిజ్ఞానంతద్విషయకతామాదాయవహ్నిమత్త్వవర్తతాదిరూపతద్ధర్మతయాంత్రయాంకిత్వా
ద్రావ్యక్తంగాన్నపూర్వకత్వ: ఘటవద్భూతలమితిధీరూపేదాయిపదార్థవిషయకస్వమాహంఇంబగాత్రిక
పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యకసాధ్యతత్ప్రకారకపరిహాంతుప్రకారకజ్ఞానవిషయవిషయకసుటవ
ద్భూతలందిజ్ఞానప్రతిబంధకజ్ఞానవిషయకఘటాభావవద్భూతలంభవతి. వ్యాప్తి: సపక్షతారే
భూతంవచ్ఛిన్నవిశేష్యకసాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్యతద్విరూపితహింతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకా
రకజ్ఞానమితిఏగ్రహంతవావపక్షవిషయతాఘటితధర్మావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా। రూపితప్రతిబం
ధకతావచ్ఛేదకసాధ్యవచ్ఛిన్నవిషయతాకధర్మవత్వ। వైశాన్యదోషఘటవద్భూతలాదివిషయత్వ
తాయాంసత్వదృశగ్రహంతావవాబి

ష

లకుతః పర్వతాదలం శేవహ్నిమత్త్వాదల్పసాంపాంసో । వహ్నిః పర్వతవృత్తిరితి జ్ఞానస్య లౌకికవహ్ని
ప్రకారక-తావచ్ఛేదక । రూపితా । వహ్నిత్వాది ప్రకారతా । రూపితపర్వతాదివిశేష్యతానైపలగాహక
లత్వవిశిష్టతయా వహ్నిమాన్ పర్వత ఇతి జ్ఞానస్య ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకాంత సాధ్యత్వ । వహ్నిః పర్వ
౭౧ తో వహ్నిమాన్ । తాదృశాకారకాహార్యజ్ఞానే సాధారణ్యమాగాహావః ఆహార్యజ్ఞానసాం యు
మగ్ర్యాస్త్రాదృశవిషయతా ప్రయోజక-తాప్యసిద్ధివిరహ ఇతి జ్ఞానాగాహావశ్యతోస్త్రాదృశవి-
షయతా ప్రయోజకానాహార్యజ్ఞానసామగ్ర్యాస్త్ర ఆహార్యజ్ఞానే జనక-తావచ్ఛేదకాదృశగ్రహ
తవ్యాప్యపి కాదాచిత్కావచ్ఛేదప్రకారతా । రూపితతాదృశపర్వతాదివిషయతాసాధారణప్రతి-
బధ్యతావచ్ఛేదకే-తి । వహ్నిత్వాదిప్రకారతా । రూపితపర్వతాదివిషయతాతేవ । వహ్నిః ప ఏ
ర్వతవృత్తిరితి జ్ఞానే విషయతాపిత ఇవి గ్రహాతవ్యాపి కేతి చైత్రస్య విషయతా తేచ కస్య
వద్జ్ఞాతతాదివిషయతానామపి తద్బుపక-తయా ప్రదాస్యపదార్థనాశకామశక్యమితి మైవం

ంశస్య ప్రాపావచ్ఛిన్నైలస్య ప్రాపావచ్ఛిన్నప్రకారక-త్వతావచ్ఛిన్నం తాదృశగ్రహం తద్వత్త్వ పక్షేంతత్ప్రా
పావచ్ఛిన్నవిశేషణక-తత్ప్రావచ్ఛిన్నప్రకారకగ్రహం తాద్వవచ్ఛిన్నప్రతిబధితా ఇత్యపి తత్ప్రతిబంధ
కతావచ్ఛేదకసాధ్యావచ్ఛిన్నవిషయతాకధర్మవత్తవసల్వివక్షణీయతయూం పర్యాప్తిసామాన్య-
సాంబంధితిదికే అత్రాపాసవసపసాం చ గ్రాలయుక్తే-చి దితి స మోంక్త-అవయక్త్రా) ఇ వర్యప్తివర్యప్తిమా
ఇతాంబధిష్ఠత్వయుకోనాం సంగ్రహేణార్య-ధర్మితావచ్ఛేదకతవస్తుతాంబస తాంవప్తిప్రకారక-
జ్ఞానం ప్రతి వహ్నిలింగావప్రకారకజ్ఞానస్య ప్రతిబంధకతామతే ఇ వర్యప్తివర్యప్తిమాం ఇ తెంబతా
దృశజ్ఞానస్య మార్యవిషయక-అగ్రాహ్యరబవహ్నిమాం ఇ తెంబతాదృశజ్ఞానప్రతిబంధకతామా
దాంయప్రత్యక్షణాసమర్థవయుః సంభవతీతి వాచ్యంతాదృశమతాంత్రయుక్తోపవర్గోపవహ్ని
మాం ఇ తాంబదావహ్నిలింగావవప్రదాందేదోర్యపతాప్రసంగాత్ యూం దృశేతి యస్య ప్రాపావచ్ఛిన్నైత్య
ధర్యం

౬౨

తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వమితి లక్షణద్వయపక్షసాధ్యాభావహేతుకత్వే లక్షణద్వయే దోషః ఛిన్నాకపల ప్రతియోగికపల జ్ఞా
నం ప్రతిబంధకతత్వం ఇతి తథా చ అవచ్ఛిన్నః ప్రవర్తతే అవచ్ఛిన్నానాం స్థానం ఇత్యాది అవచ్ఛిన్న విశిష్టప్రవర్తనాది హే
ప ఆశ్రయాణాం సిద్ధి ధర్మాణాం జ్ఞానవ విశిష్టే అవచ్ఛిన్నరూపాశ్రయాణాం సిద్ధాంతే చ తత్రత్యాం దృశ్యమా
నాం తేషాం ప్రాప్యత్వజ్ఞానవత దావలపలరూపస్య లక్షణైదేక విశేషణాని శేషయజ్ఞానవ చ్ఛేదకత్వ విశి
ష్టానాం మధ్యగతేక విశిష్టపక్షే విశిష్టసాధ్యకవైశిష్ట్యగ్రహావిరోధి తద్వారాంపాం సిద్ధి తావదిత్యైవ తావ
దకాలకలత్వసపలచ్ఛేదప్రతియోగిత్వం ఇత్యాం వైశః కత్వవచ్ఛిన్న విశిష్టప్రవర్తకత్వ ధర్మాకమత్వవిశిష్ట
అవచ్ఛిన్నతావదికా ప్రయోజక విరహాత్ లక్షణత్వ లక్షణద్వయదోషవిషవిష లక్షణ ఛిన్నాకపల
ప్రతియోగికపల జ్ఞానమప్రసిద్ధం లక్షణాంతరత్వం తు లక్షణదోషపలవచ్ఛిన్నపచ్ఛిన్నానాం తాలదిక్షతాం లక్షపల
చటాంధాదే ఛిన్నక్షపలతత్రత్యాం దృశ్యమానాం నో మధ్యగతాం అవచ్ఛిన్నజ్ఞానవ విశిష్టే అవచ్ఛిన్నతావచ్ఛేదకజ్ఞానవ

నాంశ్చపట్లవిశిష్టేవర్ణ్యత్వాత్ వర్ణ్యేశిష్టవర్ణ్యేష్వలంకారవాదిమతత్వాత్ వర్ణ్యేశిష్టవర్ణ్యేష్వలంకారవ్యా
త్వస్యపట్లత్వాపదిశాం అర్థసంగతరూపైక్యేవర్ణే విశేషః అత్రచవిశిష్టశ్లిష్టశ్లిష్టత్వస్యభూక్షవిశేషణసాధా
రణాత లయాం సవర్ణమాంశాశవదితాల్కాం లక్షాంశ్యాంభావవిశిష్టసవార్ణదిరూపబాధాదిశ్లిష్టత్వస్య
అప్రసిద్ధత్వలయాం చ తత్ర దివశిష్టశిరూపిత్వవిషయితాంశశిత్వమవిషయితాశిరూపకత్వావచ్ఛేదక
ధర్మవత్త్వమేవాంశిమతం అలయం చ ప్రకారేణాలయాం దృశ్యపక్షసాధర్మ్యేణాంతుర్ణ్యస్థలేవిశ్లేషసమూహాలం
బ్రాంసమితేరప్రసిద్ధిస్తత్రైవాదరణీయః ం అత్ర తు తత్ప్రసిద్ధిస్తత్రలాంఘవాదలిఖాంకృతమూలం
భావలక్షణామేవసాధీయః శిశ్లేషాంతైదసవ అకించిత్కరతాయాః సవయమేవవక్ష్యమాణత్వాచ్చ
భూ
త్వవద్ధేయం అత్ర చాంత్యలంకారపిధాంబదిరేఫదోషః ప్రతిబంధకబుద్ధౌ కించ ప్రసిద్ధం మహారసత్వవా
రవర్ణ్యోం వర్ణ్యమానాం శ్లిష్టమాదితాశిశాం తత్రవిశిష్టపక్షగ్రహణిశ్చాధితాపాదిరూపాంత్ర్యయాంసిద్ధత్వాత్

౨౨ దెశెవదొంషసాంమాం(రి)లక్షణాతన్మపుచితం(ఽ)తుపుహా(ఽ)సతాన్ఘద(రి)ఞావవిశిష్టపవర్తత్వా
వచ్ఛిన్నతాద్భశాంఞావవాశ్రిపశ్రివిశిష్టపవర్తతావదశ్రివచ్ఛిన్నలాదిన్నిన్నన్నిన్నతవస్పశ్రిరిఉక్తపమా
సశ్రి హా(ఽ)ఎంబకాగుమితివిరొందితవ(ఽ)చగారవాదితాశ్రిశ్వయెంకాహాఏక-మాత్రదొంషక్షలఇతి
ఠక-వధవవయత్రదొంషః తత్రతఠివషలయక-జ్ఞాన(ఽ)క్షణ్రిప్రతిఉధ్రిజ్ఞాన(ఽ)ప్రసిద్ధంతాంప్రశ చ
క్షంఇతిశ్రిధ(ఽ)ః తె(ఽ)గ్రాహశ్రిఞావతదాబశ్రిపశ్రిషెదే(ఽ)విశెషణావిశెషశ్రిఞావషెదె(ఽ)చసవ(ఽ)
డొం(ఽ)ంగాకాతవసంజ్ఞవాంత్ ఏక-మాత్రదొంషక్షలసాశ్రిప్రసిద్ధతెబపవర్తతా(ఽ)శ్రిః పవ(ఽ)తొం
వహ్నిమాంక్షణ్ణంవాంక్షణ్ణంవాదితాంశ్రిడొం ఏక-మాత్రదొంషక్షతెగ్రాహశ్రిఞావతదాబశ్రిపశ్రిరూంప
షువెకాదిన్నెదె(ఽ)విన్నిశ్రిత్రయాంసిద్ధాంశ్రిదిగాంఅనుగమక-రూంపొంఞావెకతాంవద(ఽ)శ్రితవస్పశ్రిచ
లక్షణాతావవశప్రిక-తెవపచక్షతిః తతవంతాంప్రశతవం(ఽ)ఉక్తత్రయాంసిద్ధితాబదిశమితియతాం
వత్ ఇదవపుపలక్షణాంయత్ర పశాంమశ్(ఽ)విరొందిశొంవలిన్నిచాంరాంసిద్ధివిరొందాత్రె

ఛేదో దేశా ఏః కతు చౌ ధ్యప్రతిబంధో ద్యాప చ్ఛేదో వచ్ఛిన్న మా ప్రదా తాదాత్మ్య తత్ర ప్రసంగా వ
చ్ఛేదికా ద్రవ్యత్వ మేవ సా మా ర్వలక్షణం అయత్ర ఘా ద ప్రతిబంధకాపిద్ధ ఛేదో దేశా స్వాద్వతు వ
హ్ని చారకదికాధ్యా ప్రదో వచ్ఛిన్న మా కూం మా ది త్యాబా చక్రమ లయ ప్రదో వచ్ఛిన్న మాకూ
మాం త ప్రాదః కాం చక్రమ లయ వచ్ఛిన్న మా కూ మాత ప్రదో వచ్ఛిన్న మా ధ్యాం చక్రమ లయ శ్రీ
మాం ధి తాబ్ధాం విశిష్ట పక్షై విశిష్ట సాం ధ్వ సాధ్య అయా వైశిష్ట్య వ గాం హేం లయ బన్ధాకః తః
ది వదికా ద్రవ్యత్వ మేవ త ఘా ఎవం అయత్ర వహ్ని చారా సిద్ధి ఏ వ దేశా సా శాం చక్రమ లయాప
దతేశా ధూమ వా కవహ్ని రితాబ్ధాం తత్ర విశిష్ట పక్ష విష అయ శ వాం ప్రవిశిష్ట సాంధ్యం
గ్రహ వికేశా ది తాపక్షికం తథ త్వపి నే శా ధ్వంకతు తత్త్వ మార్క వహ్ని త్వ వహ్ని త్వ వహ్ని త్వ వతా ప
తత్ర లక్షణ శాధ మా కరం ఘాం గాం సి ద్ధత లయాం హేం తాభ ఘ్నాం న సాం మా కైవ ఇత్య రష దాం రమా

౨౬౪

పశతెవపి వభ్యంఞి బాంరాం వాంరక-తతితరాంంశ వై లయుభిక్ష గ్రామితిహం వణిం సచతిక్ష-బాంహెంభిగ్బ్రా
౭౪ భ్రాహెంతితిక్ష-ఎవతి లబెం జుగాంసచతత్త్వద్ధమా౯వచ్ఛిన్నస్థ్నైదకూం బాం వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక-
ష్టంతితిక్త-త్త్వద్ధమా౯తితిక్త-తద్ధాం చధయు౯ష్ణై దాం క్షుధై లకులక్షగ్రాంతత్త్వద్ధమా౯వచ్ఛిన్నస్థ్నైదవాంత్రా
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాహెంభిగాభిభ్రాం వసభిసవప్రతియోగితాక-నృాంతన్నై దభ్రాప్రతియోగితా చధి
వచ్ఛిదక-తత్త్వద్ధమ౯సవరూంపతెవపితాం ధ్యుశన్నైదకూం బాం వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక-న్నైదతవసలకా
గాంధమ౯సప్రతియోగితమక-ఘగాం మపెక్షభితదివశిష్టసెభిక-సెభివన్నైదసభితాంసవైక-ల్పంయి
తుంలయుక్త-తావచ్ఛిన్నతంభింఞిప్రాలయుః ఎతప్రలయుఘాంత్రుతాంఞిప్రాయుగాతత్త్వద్ధమా౯వచ్ఛిన్నఃరూం
పితవిషంయితాంభితమవిషయియంరూంపక-తావచ్ఛైదకధమ౯వతవసభిఎక్త్రగా తెవతు అఇ
కవికాంసక-తయాంసాంక్షిక-భిమితభివధిలయుంగసెంఘాభితిస్థైదెగంక్షుగాషైదెప్రతిబంధవబ్ధమాం

ఖ్యామాదితాలిది ష్ఠతలయలిహెందుసలిపంచహెంతావ్యాఖ్యాన సాంఖ్యార లోలిసంజ్ఞ వాంత్రా ద్రుళలక్షణోక్తాంతా
గాంపంచవిధతెంవ్యక్తలిసంగతిరితలితలాహంపంచవిధ ప్తెహెంక్రి ప్రవత్తి పంచవిధతెంవ్యక్తిరితలిధః త
త్సంజ్ఞపక్షలి ఇతి లయత్రపంచాగాం మెవహంతావ్యాఖ్యా సాంగాంజ్ఞవః గారఘోవవట తావతి తాలిదాతక్ష
త లయలిలక్షణోక్తాంత సలిపంచవిధతావాన్ని స్రెంలయెం నొతలిధః రెవలయంలక్షణో కసగమాందితరఖ్యైదాం
గువహాం కైఖ్యాగాంసిద్ధిమితలితలాహంవలిఖిచాంరాందెమితి సాంఖ్యాలిది ఖ్యెద కలయంత్రితతావల సాంఖ్యాలిఖ్యైద
కలయంత్రితలక్షలితాంవఖ్యైదశ-శతావ్యతధాంచలక్షణో సెలివలక్షతాంవ-ఖ్యైదశ-సాంఖ్యపలికసగమాంతకఖ్యాం
గాంసిద్ధిమితి ఖ్యావః కెవవమపలికగతెంక్తలిసంజ్ఞవాంఖ్యాలయంపకారసాంఖ్యలయాంకతలితలాహంఖ్యా
ఖ్యైదసలితి ఇదంపుకరిహోవర్ధయంతావదగాలికలితవతవమితరఖ్యైదాంసుమాంవశ-మెవకతుద్రా
షపదప్రవృత్తి కవిలత్తంతధాంసతికవశాఖ్యాతసవిశేష్టై వాఖ్యా సాంసధ్రకధ్యెంమోందుష్టా ఇతాంలిద్రాదుష్ట

తద్ధర్మః

పటసరీవవహ్నిభిన్నావచ్ఛిన్నవిశిష్టనివహ్నితావచ్ఛిన్నద్వైకల్ప్యతమవదర్థకతయా నివహ్నిత్వవిశిష్టవహ్నిసా
అర్థః ధ్యే ఇతాంశే ఉ... వత్తత్వప్రసంగాత్ అప్రసిద్ధాంశే సశే సాతవకేవలయి నివహ్నిత్వవిశిష్టవిశేషణకత్వ.
హ్నిశ్చమిత్రలయోర్యాం ఉభయతావసంబన్ధాంశ్ ... తవహ్నిస ... పటతయా ఉభయ ... మాం వృత్తిత్వవిషయి
శ్రీ ౩ తా నిరూపకతవమెవ తద్ధావిశ్లష్టే చప్రకారతాప్రకారతా నిరూపితవాల్లిప్రకారతా నిరూపితధూ
మతావచ్ఛిన్నప్రకారతా చవిశయమేవ సాధ్యకవదాధ్యః ప్రకారతానిరూపితతద్ధర్మపరతతద్ధర్మకేశ
వాల్లిప్తప్రకారతా నిరూపితవాంతుప్రకారతాలయాం చ షష్ఠ్యంతవహ్నిపదప్రతిపాద్యవిసలవ
హ్ని నిష్ఠతవసలినవరూపసంబన్ధేన సాధ్యకపదార్థకత్వ ప్రకారతాద్వయెచ సత్త్వముల్లం తాదృశ
సలి నివహ్నితావచ్ఛిన్నవిశిష్టవిశేషితాలయాంశ్చ నిరూపితత్వసంబన్ధేన అకవయః సాధ్యకపదాత్
కసప్తమాంతే నిరూపకత్వం చివత్వం చార్థః నిరూపకత్వేవ చ నిరుక్త సాధ్యకపదార్థయోః పృథుసావ

యః। తదనవత్రనిరూపకతేవచ ఊవ తావక్వ యః। తథాచనివహ్నిత్వనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితవ
హ్నినిష్ఠప్రకారతానిరూపకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపిత్వం యో వహ్నిప్రకారతాని రూ
పితవ్యాప్తివిశిష్టధూమత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టప్రకారతా తన్నిరూపకత్వసంబంధేన చ దేవ యొం వల్ల తెలె
కప్రలయోం క-జ్ఞమాం కల్వ వృత్తివిషయతానిరూపక-వానితెల్వ వాకవలయ ఘొందనిప్రతిబంధ
కీ-భూతజ్ఞానవిషయతానిరూపకజ్ఞానానాం ఊము తవమాంధ్యా యుపవర్తి వహ్ని సొం శ్రీ
ధూమోం దుష్ట ఇతాల్వ దిప్ర యొంగ వాక కోలయు విషయితా యాం జ్ఞమాం కల్వ వృత్తిత్వం నివె
శితం దోషమ్ఘు టక-కై-వల సొం ధ్యాల్వ దాదెం షవల్వ వహక రాం ఘాం వాద త్రా యుందెంష-ఇతాల్వ
దాసవిషయుక-నిష్ఠ యూం వల్వ తైవాం తెంత్త్య రాం సుమితి నిష్ఠతా దుష్టొం జ్ఞ లయూం ఘాం వప్ర

అధికరణతాప్రయోజకధర్మవదధికరణతాత్వవ్యాప్యత్వాభావాద్విషయితాప్రయోజ
కతాకధర్మవత్త్వమేవ విషయపదార్థ ఇతి దిక్ ॥ అసాధారణత్వస్య పక్షవృత్తిత్వే సతి సా
ధ్యవద్వ్యావృత్తత్వం తదభావప్రతియోగికత్వాత్ సత్ప్రతిపక్షస్య చ పక్షే స్తు సా
౨౬ ధ్యాభావవ్యాప్యవత్త్వరూపస్య ద్వైవిధ్యేఽపి విషయతయోస్సాధారణ్యాత్
జ్ఞానప్రతిబంధకత్వం ॥ విరోధం ఏవం చ తజ్జ్ఞానవదభావయోర్విరోధశ్చ మత్ర
బోధకతావత్త్వద్వయోః ప్రతిబంధకత్వవ్యాపకస్య వ్యాప్తితాదృశయధాస్తతాధర్మ
వస్య దర్శనావిశేష ఇతి మూలపస్య అనుపపత్తిరధ్యాసాధారణ్యాది జ్ఞానప్రతిబంధక
తాయామపి వ్యవస్థాపకత్వముచితతావత్ అతస్సాదృశ్యమాత్రవాచ్యప్ర్యమావ్యాప్తి
ముపపత్తేర్నోక్తవప్రసాధ్యేతదితి ॥ ఇత్యత్ర సాధారణ్యాదితజ్జ్ఞానీయాదసా

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

గవాం ఙ్ఞానవిషయత్వే అవాప్తప్రాప్యత్వశంకా నాస్తి దత్తావదం శ్రుతిత్వాం ఘటపరిగమేన తత్పురిహారస్య చాంతర్యంతానంచ పెం
పదమత్రిక తాపక్షేతుపదం సక్షేతుపరత యూంవాప్య చక్షే హెంతుపాధితి సక్షేతుపాధ్యసాధ్యపదాభావ వృత్తిత్వయూం
౭౭ పాంసాంధారణాసాంధ్యాం నావపాప్యపాపతుపక్షే చతుయూంప స్రుతి పక్షతావసంభవాంద సాంధారణాన శ్రుతిపక్షే
పేక అకవ్యధావాప్య చక్షే అసాంధారణా ఇతి తధా ప్రకవ్య తేస శ్రుతిపక్షపదార్థస్య సక్షేతుపాదర్నష్టతా రూంపాంధా
సతాపరుమాంగాంవాంధాన పదపకవ్యధావాప్య చక్షే అన్వాసతాపతితి తద్ముక్తి తత్ప్రత తత్పరనాప్యహెంతుపక్ష
తపంరసంభవతి స శ్రుతి పక్షక్షతే శ్రుతి పంధక జ్ఞానకవ్యహెంతువిషయూంక తామా యూంమాంక్షేతువిషయూంక
ధరసాంప్రతమాంబకతావత్ ముక్తిపదసాంవిముక్తిసాంమాంకవ్యపరతవంకసంభవతిహెంతాపద మాంత్రవిష
యూంకజ్ఞానసాంప్రతిబంధకతాపదత్కంతత్పురనాప్యహెం తుపక్షేయూంధ యూంపరత యూం ముక్తిపదస్య సాంధ్య
పదాభావవృత్తిత్వసాంధ్యాంనావాప్యపాప్యతావపనాంపిత యూం కత దబ్ముక్తిపదంహెంతువిషయూంకసాంధ్యపదాప్య
వృత్తిత్వయూంపాంసాంధారణాప్య ముక్తిపక్షవిషయూంకసాంధ్యాంధాంవపాప్యపాప్యపత్రాం ముక్తిపరతివర్యావాప్య చక్షేత
ద్ముక్తి ఇతి తయూంరంక్షేతాం తాంధాం యూంపెంతుపాధిత వ్యరంతరం శాత ఏవకారత్ప్రతిబంధకత్వమిత్యసాం
ముక్తిపరతయూం

కంతకం యోజా ఖకే యస్య దధ్యాసంత మూర్తయో వాయు వహ్నిప్రతిబంధకత్వం దకవహా యహాంత్రితిపకంహెచ
బంధకత్వం సవప్తి ఇవతిత ఉవష యుసవ్రుతాద్య శ్లోకు న్నివిష యుసవ్రుజూ షత్వం
జూంషబ్ధకావత్త్వం అనభావత్త్వతాప్ర యోజా ఖకజూవసవ్ర అనభావత్ప్రతిబంధకభూంత
ఖిణ్ణకప్ర హంత్వస్త్రివతఇవష యుసవ్రత్త్వతాప్ర యోజా ఖకతాబాణ తిగాపక్షీ అనభావత్విశిష్టసాధ్య
నిర్ధ తాఖబితియు గాధృక్షీ ఎకజిశ్వ ఎహానాన్నితిరాశంకిత త యాంవి విషాప్రనిష్ఠత్వ దలత్త్వతాన్ని హాగాహక్ష
తవతిరహ్రాణాం అనువయోంగా త అనర్హాప్ర త్వం బంధకభూంతత్వయవిశేయు సాధ్యతిజూ హక్ష యోజాధర్మమ
గాపక్షీ సాధ్యాప్రాంవత్త్వయం గాతసవ్రతఇవషయు సాధ్యాప్రాం హాతిక్షీ వహ్ని వపక్షత్వ సాధ్యాబాం దధ్యాం
విశిష్టహాతియోదు గక్షతావప్రవదశోజూంగెరాంసపసవ్రత హతప్రతహాంక్షీ యుగక్షకక్షిపూంయు తూంపపక్షి
ఉక్షతవశాహోయోదు గక్షతాపుంశకువగంతత్వ తాఖదాంకగర్వియు అత్త్వ గాపసవ్రదా వాయు చక్షుతలె ణాంఢ
తహంహంఖణ్ణకత్రివతీక్షిప్రం తాధ్ర సవ్రయుత్వ జాద్య అవయుక్షీత దాపణ్ణకహాం ఉత్తవవిశిష్టయుద్రూ
హావన్నిక్షం యుక్షిం చభ్రుంబంధకజాషమి తత్రతిబంధకతాపాదకషమి తత్రధక్షీ అత్రాపప్ర వణ్దకత్వపక్షతిత్త్వ
పత్తిత్వం వక్ష యుక్తిక్షృతధుమ్య యుక్తతద్రూపాంవన్నిక్షపకంత్త్వ గాధక్షీ పక్షప్రయోగాత్త్వ గాయోజాంకధక:

కైతావచ్ఛేదకత్వం చ నైతేన ప్రతిపన్నాదావ్యాప్తేరసమర్థత్వాత్ తత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టవిషయకత్వ
స్యాప్రతిబద్ధకత్వం వాప్యాఖ్యాతాతిప్రసంగాదయాస్యాప్యాఖ్యాతావేవ వ్యాప్తిగ్రాహకస్య కంప్యాప్యాఖ్యాతాతి
విషయక స్వవ్యాప్తిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం యాప్యాఖ్యాతాదేరపి తత్ప్రత్యక్షవిషయత్వేన తత్ప్రతీతి తాదృ
శప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం చేత్ ప్రకృతే మానాభావాత్ ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతాయాం అపి తాదృశ
దుష్టతాయామసంభవం స్యాత్ ... ప్రతిబంధకతాయాం చేత్
అవచ్ఛేదకత్వవిశిష్టబుద్ధిత్వం ... ప్రతిబంధకతా ...
తత్వవిషయకస్య ప్రతిబంధకత్వ ...
... విశిష్టవిషయక ... అవచ్ఛేదకత్వ ... ఇతి భావః
... ప్రతిబంధకతా ...
... ప్రతిపత్తౌ ... ఇతి భావః ...
...
...
...

నమస్వయంభూ ఇతి భాష్యకారాభిదధే తి వివక్షితయం శబ్దాయ ఇతి శేష ఇతి సాధారణ్యాభావప్రవృత్తిరూపతి విశిష్టసాధ్యసాధ
వప్రతిష్ఠా అభిధేయం బంధకేతో కాన తావత్తత్ర తద్వృత్తిత్వం బంధకేతరవిషయవిశిష్టత్వక్షేప్రత్యక్షబోధేతి సాధ్యా
వాది తి పక్షాద్యాభావపక్షే దాది కారాపభావే దోషే కారాదికారాపదేతద్వైదాన తాదృశతాద్యక్షకేతదాభా
వావ్యప్తి రితి భాష్యకాయత వపనాదితే అవాప్తిక్షేపరంత్ర లయత లయాత దృశ్యత్వవిశిష్టాహారాయితి శేష ఇతి దూరాపాది
పక్షాద్యాభావద్దాకాశ్ర లయతాదృశరూపాదికేనిష లయతాదృశరూపసంబంధదృశ్యాదిరూపతదృశ్యాదికేతరాదృశ్య
తి భాష్యకేఅవావ్యప్తి దుష్ప్రాప్తి వ్యాప్తి దుష్టాంతాదపక్షాదపక్షే వారితిగను సాధ్యాభావపక్షప్రవృత్తి తాదృశరూపవిశి
లయవపక్షత్ర తిబంధకే తాదృశతత్ర దివిశిష్టత్ర ఇవక్షత్రాపాది వృత్తాన్త్ర లయాకరూపవతా దితి తాదృశసంబంధేకారూపాంతి సా
ధ్యాభావపక్షతి సాధ్యాభావపక్షప్రవృత్తి దెంతోనాకాశకేఅవాప్తి తాదృశ్యదానయి విషయ లయతాద్యక్షకేఅవాప్తి తద్ధ్యః తదాభా
పక్షాభావపక్ష ద్వృత్తిత్రపత్తాదృశకపవి విషయత్రలయాంపక్షేదక్షమేవేతి భాష్యకేకరదూరాపాదే సాధ్యాభావపక్ష
పత్వేవి పక్షే సాధ్యదూరామాయద్వత్రతాదృశపవిపక్షాభావక్షేరపత్తి సంప్రతిపక్షక్షత్రలయదృశ్యతాదృశ్యతాదృశ్యయితి తెలి
తి రూపపక్షదృశ్యపక్షత్ర దుష్టతా వివక్షితే లయామయకారాభావతాపాపక్షత్ర తాకాశతాపక్షాదృశ్య వివక్షత్రత్రిప్తి
త్రసంగవాహోపాంధర్కరాదితి విషయ లయాకపవరాదిత్తి దృష్టకేరిష్టకర్తదృశ్యకవృత్తి తదృశ్య విశిష్టాదిన తావద్దితి సత్ర్రాపాకే
ప్తారాధితాదారదృష్టకేహితయకసత్రాదవ్యసయితిప్రతి బంధకతాదాభేదకం దృష్టకేంవేకా తాదృశ్యాభావపక్ష

గదు

తి తావన గాం పా త్వ వమాం దాం యు న త్వ సాం క్షి బ్రాహ్మణం దు ష్టమితి పావ వహా రావత్రిరి తాద్భక్తి యమెక్షి కావిసం యెంద్రేర థ్య
౨౯ తేపం వి వక్షు ణో యు విం తావి దాం షం తాం తి యు ప్రాక్ష కం విదితి అతి ప్రసం ఛకతావదితి విక్షధవ దాం దాం యుక్త త్రాది
సాం ధావికి బ్రాహ్మె ధూం వమాం దాంశే యు ధూమ్రాళి ళావవ ధృత్రి తాబవగాం వం తపం ఎకె బ్రాహ్మణవి ష్య తాబావసం యెంద్రే కతథ్య
యువాం దాం యు వవ్రావి ది సాం ధావికి ధూం వమాం దాం వవి దుష్టపా వహా రావ తైరి త్రాద్భక్తి న ప్రుతి పక్షా దిక్షు తావి రెం ఖి సాం వ
ప్రాంతే కెవ కి ప్రతి యెంద్రక వాం దాం యు యక్ష ణా నతవహా వ పాం దితం దాం ష యు తి వి మాం ఖి సాం యు గ్రతి కెనవ సాం ధ్వా
సు యి తి ప్ర తి ప్రతి యెంద్రక ఇతి కే పబా కావి సు యి తి ప్రతి యెంద్రక ఇతి అథ కాంర ణా తవప్రతి యెంద్రక తయయోం కె క త్రా
క్షావ గవాం దితి వ్రాద యుం జి శ్రి రాంచె ణా తదు భయు నవి ఎ క త్రాం వ గయు ప్రతి యెంది న్యాం చ నాం యు యాం వాం
యు ణో తి కె ప్రతి యెంద్రక ఇ తావి సు ష ఘావి తె తథాంచవి రెం ఖి కెం ఘావి సు యు తి సాం య గ్రాం తే కె తివ కె వాం యు గ్రా క వ
కాం యు సు యి తి ప్రతి యెంద్రక తె వ్రాయు ణో నవు వహాం తె వ కవ వ్రావి వాం యు వి తదాం ప్రతి యెంద్రక తాబవత్రి యు ణోన
యు వహాం త తాబవి క్షుయాం యాం షే వాం క్షు ణో తె వ్రై వకా ప్రతి యెంద్రక తాక ఘావి తె ఇతి చె ప్రతి కెవి రెం ఖి సాం యు గ్రా క
వ క తావ వి క్షు యాం యాం షు వాం త్రా త్రు శ సాం యు గ్రతివ కె వి రెం ఖి వ రాం వ రాం చం త్రు కె తె వ్రై న వాం ప్ర తి రస తె ప్రతి యెంద్ర
క ఖయంకల్పాయు యుయు చిలిరి

ఇతి కర్త్రం [illegible] ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక [illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
౪౦ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ప్రకారే ణ్యాతాం మితిః అత్ర త్రివిధత్వే తేషాం విశాలాక్ష్యా పత్రావతాం మధ్యే దర్భా యోః తేజ్ఞా ఋవి గతా ॥ ప్లుతయో సత్త్వతత్పరాం ను
వ్రిగర్త్యమ యజ్ఞ స్త్రీ తేషాం తే గమే వాడు మితి స్వ [illegible] ఉపదేశేతు అకాలే ఇతి శ్రుయతే అత్ర [illegible] పక్షే [illegible] ॥ ఏవ [illegible] పక్షే
తా [illegible] ఋజు అత్ర [illegible] పక్షే [illegible] ॥ [illegible] నుర [illegible] ॥ [illegible] యు యు [illegible] ఋజు [illegible] అ [illegible]
[illegible] తత్ర అయం ప్రతి ఏం ధర్మా తా [illegible] తత్వం [illegible] మితి [illegible] ప్రతి
ఏంధర్మం [illegible] తా [illegible] సామర్థ్యాత్ [illegible] తపదా మధ్యే [illegible] తాయాదక ॥ [illegible]
తా [illegible] సామర్థ్యాత్ [illegible] ॥ [illegible] ప్రతి ఏం ధర్మా తా [illegible] తత్వం [illegible] ఏవ [illegible]
[illegible] శ్రుతి [illegible] తత్వ [illegible] వి హా
[illegible] అగ్ని [illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] ఇతి [illegible]
[illegible] ప్రతి ఏం ధర్మా తా [illegible] ఇతి [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ॥ [illegible]
[illegible] ప్రతి [illegible] తత్వం [illegible] ఇతి [illegible]

గదా

౪౧

దేశేతి తథా చ ఋతే తాదృశద్విత్వావిరోధి ద్విత్వావచ్ఛిన్నాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ పక్షతావచ్ఛేదకం ప్రతిపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న
తద్విశిష్ట ప్రతిపక్షతావచ్ఛేదకావిరోధి ద్విత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగిత్వప్రతిబంధకత్వ సంబంధావచ్ఛిన్న
విరోధి ద్విత్వావచ్ఛిన్న [illegible] ప్రతియోగిత్వ
సంబంధావచ్ఛిన్న [illegible] ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న విరోధి ద్విత్వావచ్ఛిన్న
ప్రతిబంధకతా ... విషయతాసంబంధేన ప్రతిబంధకతా
విరోధి ద్విత్వావచ్ఛిన్న ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వ
ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయతా సంబంధ
విశిష్ట ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వ విషయతా
విరోధి ద్విత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక
సంబంధ విశేష ప్రతిబంధకత్వ సంబంధ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ
విరోధి ద్విత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావ ప్రతిపక్ష
విశిష్ట ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదక విషయతా

[illegible] సాధ్యాభావ[illegible] [illegible] సాధ్యాభావవ[illegible] [illegible]
[illegible] సాధ్యాభావ[illegible] [illegible] సాధ్యాభావవ[illegible] [illegible]
[illegible] సాధ్య[illegible] [illegible] సాధ్య[illegible] [illegible] సాధ్య[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] సాధ్యాభావ[illegible] [illegible]
[illegible] సాధ్యాభావ[illegible] [illegible]
[illegible] సాధ్యాభావ[illegible] [illegible]
[illegible]

౪౧

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

త్రైయుక్తం [illegible] ద్వైతాం వివిధ ద్వైయుతాం [illegible] మవి [illegible]
[illegible] వటాం ద్వివరాం వు [illegible] విప్రు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

శగణం

౪౨

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

సెంలైవ జాగ్ర జాగ్ర దాంకు బాజా దా ఇతి భాంవక్షః ఛౌష్టాంవః జాదా ఇతి ద్రష్టుర్యశాం భాంవః తస్త్రాదాజ్జా ఇ లుహ్లా యశ దశవి
యశాం శవిరాం నంభ్ర యశ ద్విశ్య క్షు తై క్షురాం దావిత్ర్యశ ఆ యశాం శవి రాం ద్రష్ట యశం శవి తదివర్ యశక్షు తై జాగ్రు
జ్ఞాన యారశర్ యశ తద్భ్రాం వశవి భాంజ్ఞానాంధ్రమాం తు యమవాం వక్షశంతభ్రాం ఇ జాదాం ఇ జ్ఞాన శవి జాం జ్ఞాన ప్రా
బంధశాత్మ్యవి ర జాం ఆ పాం పె ఇతి భాంశవి పౌశ్రుతి బంధశ్రత పౌయవర్ జాంధాం ఇ ఆ శం నాం సాం దారశాం దాం ధ్రయశ్రి
౪౪ దాం శరణాం నం భయాం తశ్రుత ద్వి తాంశాం ఇవి వశమ పతి ఇ వశవిత జ్ఞాన శవి ఇతి పశం పొం ధవి ఇ వాం జాం వశవి వశతజ్ఞాం శం
తత్వశజాంధత్రిక్ష యశంద్వి జ్ఞాన వత్వశ వాంశరాం బాదితి జాం ధాం ఇ ద్రష్ట యశ దశాం యశాం యశ శవి తె ఇ యశాం
ధుశవి వంశతజ్ఞాం రాం సుతాం బదశవిన వశశం జ్ఞానవి ఇ తాం బదితి జ్ఞాంవక్షః ఇతి దశమాం విపప్రం శ్రీ ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]